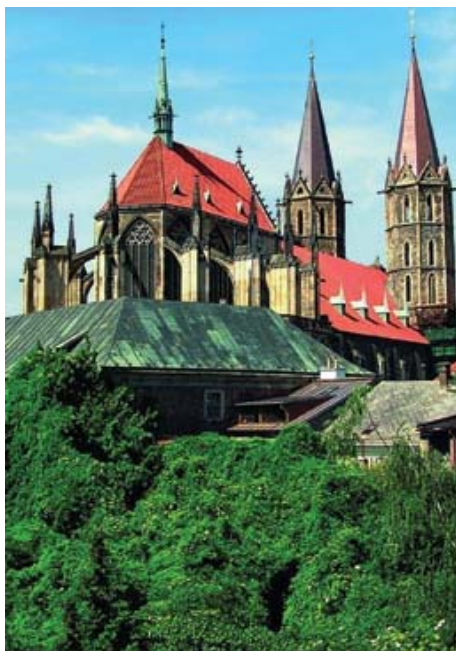

TENTO PROJEKT – KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB MĚSTA KOLÍNA –
JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

MĚSTO KOLÍN SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA

**s ohledem na
komunitní plánování sociálních služeb**

duben 2007

Obsah:

1. ÚVOD.....	2
2. SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA.....	5
3. ÚDAJE OSVZ MÚ KOLÍN.....	32
4. SHRNU TÍ.....	43

Agora Central Europe
Petra Rezka 12, 140 00 Praha 4
tel.: (+420) 261 222 914
info@agora-ce.cz, www.agora-ce.cz

1. ÚVOD

Sociodemografická analýza města Kolína je jedním z podkladů v procesu komunitního plánování sociálních služeb na místní úrovni. Analýza identifikuje ty demografické rysy, které jsou podstatné s ohledem na systém a strukturu sociálních služeb v Kolíně a jejich budoucí směřování. Demografický vývoj je jedním z rozhodujících faktorů, které ovlivňují samotný charakter sociální politiky a potřebu zabezpečení konkrétních sociálních služeb v konkrétních lokalitách.

1.1 Teoretické základy

Velmi podobně jako většina jiných zemí současné Evropy čelí Česká republika konkrétním demografickým trendům, které mají výrazný vliv na vývoj sociálních služeb. ***Snižování porodnosti, zvyšování naděje dožití a prodlužování období života, kdy člověk potřebuje péči druhých osob celkově zakládají fenomén všeobecně nazývaný stárnutí společnosti.*** Zároveň výrazné proměny trhu práce působí zvyšování rizika nezaměstnanosti, přibývá rozvodů, neúplných rodin, domácností jednotlivců. Postupný pokles v sektoru těžkého průmyslu a naopak nárůst významu ekonomiky služeb, vyžadující větší flexibilitu jednotlivce a zároveň přinášející větší nejistotu, klade požadavky na systém prvků sociálních služeb a opatření proti pádu jednotlivců pod hranici chudoby či proti dalším různým formám sociálního vyloučení. ***Stárnutí společnosti vyžaduje i na místní úrovni takovou sociální politiku, která je dostatečně citlivá vůči problematice seniorů a péče o ně tak, aby stáří nebylo automatickým důvodem pro sociální exkluzi.*** Vývoj trhu práce spolu s trendy individualizace a konzumerismu majících výrazný vliv na stabilitu rodiny partnerských svazků produkují silnější poptávku po sociálních službách, které dovolují ulehčit a doplnit péči ve stále křehčí rodině.

1.2 Trendy v sociálních službách

V České republice vzniklo široké spektrum sociálních služeb, které přesahuje kontury dané příslušnou legislativou¹. Po patnáctiletých snahách a dlouhých očekáváních zejména na straně poskytovatelů sociálních služeb došlo k významné transformaci financování a připravení nové legislativy v podobě návrhu zákona o sociálních službách, který vstoupil v platnost počínaje rokem 2007. Tato rozsáhlá reforma sociálních služeb prostřednictvím zákona o sociálních službách upravuje práva, povinnosti a právní vztahy subjektů v oblasti zajišťování a poskytování sociálních služeb.

Obecně je cílem této transformace připravit dostupný a efektivní systém sociálních služeb, který dokáže předcházet sociálnímu vyloučení osob a podporuje jejich začleňování do běžného života ve společnosti. Částečným důsledkem takové reformulace sociální politiky je růst významu sociálních služeb a zejména pak velký důraz na jejich dostupnost a kvalitu na místní úrovni. V duchu celkového trendu decentralizace se proto zvyšuje

---

¹ Z analýz poskytovatelů sociálních služeb, které Agora CE v roce 2006 prováděla v regionech ČR vyplývá, že některé služby intenzivně přizpůsobené potřebám klientů je často téměř nemožné zařadit do typologie vycházející z nového zákona o sociálních službách. Dá se to mj. považovat za výraz důkladné individualizace sociálních služeb a orientace na skutečné potřeby klientů.

působnost a odpovědnost obcí, které by měly zabezpečovat sociální potřeby ve své lokalitě právě v závislosti na demografickém vývoji svého obyvatelstva a míře výskytu sociálních problémů.

Sociální politika sestává ze tří pilířů, jimiž jsou sociální zabezpečení, sociální pojištění a sociální pomoc. Sociální služby jsou segmentem pilíře *sociální pomoci*. **Sociální pomoc směřuje k občanům, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci- stavu, kdy lidé pro svůj věk, ztrátu soběstačnosti, nemoc, zdravotní postižení, krizovou situaci, životní návyky, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby nebo z jiných závažných důvodů, nejsou fakticky schopni zabezpečovat a uspokojovat své životní potřeby a tyto potřeby nejsou ani jinak zabezpečeny nebo jestliže jejich způsob života ohrožuje zájmy a potřeby společnosti (definice MPSV)**. Cílem sociální pomoci je usilovat o to, aby občan znovu získal schopnost zabezpečovat své potřeby vlastním přičiněním, popřípadě mu pomáhat po dobu, po kterou toho není schopen. Dalšími segmenty sociální pomoci jsou sociální prevence a sociálně právní ochrana.

Cílem samotných sociálních služeb je pak:

- **podpora integrace** - umožnit lidem v nepříznivé sociální situaci zapojení se do běžného životního způsobu ve společnosti a zůstat součástí přirozeného sociálního prostředí a lokální komunity, využívání přirozených vztahových sítí a místních institucí poskytujících veřejné služby
- **podpora nezávislosti** - pomoc získat, obnovit či posílit samostatnost uživatele sociálních služeb v nejvyšší možné míře
- **ochrana zranitelných skupin obyvatelstva** - poskytovat ochranu lidem, jejichž kapacita uplatňování svých práv, naplňování svých potřeb a prosazování svých zájmů je dlouhodobě omezena
- **ochrana společnosti** - řešit konfliktní a rizikové sociální situace, vytvářet možnosti pro integraci jedinců a skupin, kteří žijí způsobem ohrožujícím širší společenství
- **vyrovnávání příležitostí** - napomáhat odstraňování znevýhodnění jedinců či skupin, minimalizovat omezení vyplývající z jejich nepříznivé sociální situace, vytvářet nástroje pro jejich plnou společenskou realizaci.

1.3 Komunitní plánování sociálních služeb

Komunita je tvořena lidmi, kteří žijí v jednom místě, mají mezi sebou různé sociální vazby a jsou citově vázání nejen k sobě navzájem, ale též k místu, kde žijí.

Aby občané mohli uspokojovat své zájmy, potřeby a nároky musí spolupracovat s dalšími lidmi. Jejich zájmy a potřeby se mohou lišit. Lidé musí v komunitě o svých potřebách a zájmech diskutovat, informovat se o možných zdrojích pro jejich naplnění a společně hledat kompromisní řešení, která by alespoň částečně vyhovovala všem a pro nikoho nebyla prohrou, která je v důsledku znevýhodní. Slovo „plánování“ zahrnuje proces, v jehož rámci se komunita chce dostat ze současné situace do budoucnosti, která by lépe vyhovovala občanům komunity.

Při komunitním plánování je třeba uvážit potřeby občanů, dále těch, kdo mohou tyto potřeby pomoci naplnit, i těch, kteří poskytují zdroje na naplňování potřeb komunity. V rámci tohoto procesu se setkávají důležité aktéři v komunitě a hledají společnou představu o budoucnosti své obce či města.

„Komunitní plánování je metoda, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce i kraje a zároveň výrazně posílit principy zastupitelské demokracie“.

Charakteristickým znakem je důraz kladený na:

- zapojování všech, kterých se zpracovávaná oblast týká
- dialog a vyjednávání
- dosažení výsledku, který je přijat a podporován většinou účastníků“

Komunitní plánování sociálních služeb je pak založeno na otevřené, aktivní a dobrovolné spolupráci mezi zadavateli (obce, města, regiony atd.), uživateli a poskytovateli sociálních služeb. Jedná se o proces sestávající z analýzy potřeb sociálních služeb a analýzy zdrojů s ohledem na charakteristiky lokality. Výsledkem je sestavení komunitního plánu rozvoje sociálních služeb, který je chápán jako základní předpoklad pro efektivní pokrytí potřeb regionu. Otevřenost a aktivní spolupráce zúčastněných subjektů jsou nezbytnými součástmi celého procesu.

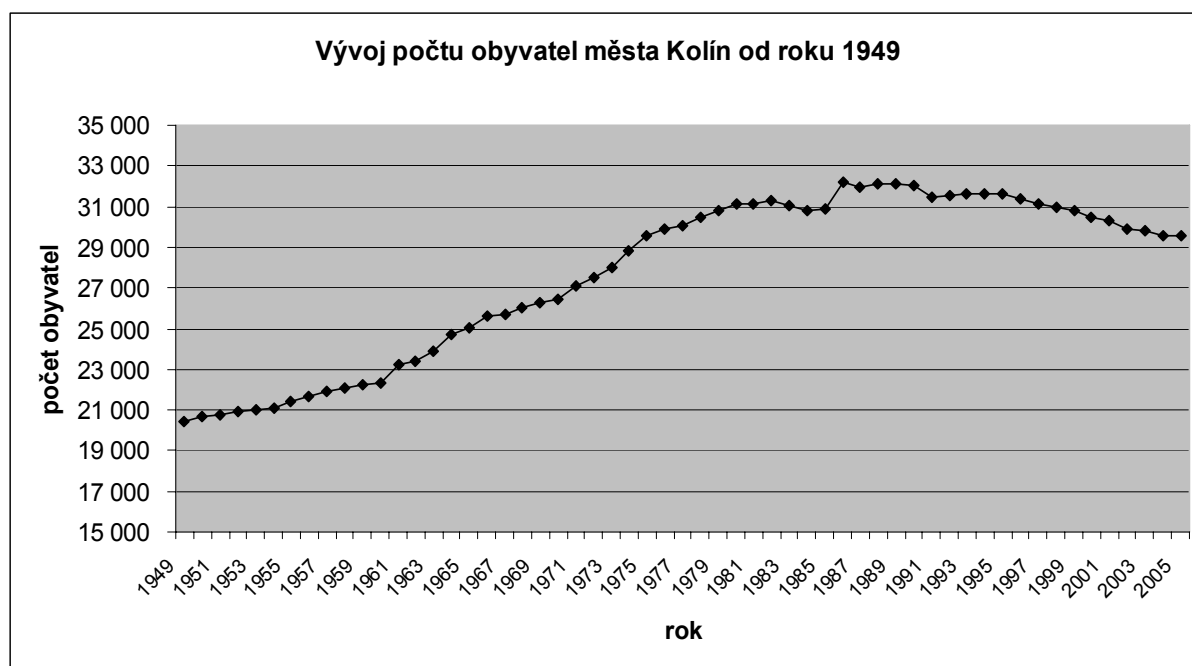
Při komunitním plánování navzájem spolupracují zadavatelé (kraje, obce) s poskytovateli (organizacemi poskytujícími sociální služby) a uživateli (klienty sociálních služeb) na tvorbě plánu a vyjednávají o podobě systému, v němž budou sociální služby na dostatečné úrovni dostupnosti a kvality.

2. SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA

2.1 Vývoj počtu obyvatel Kolína

Vývoj počtu obyvatel Kolína v podstatě následuje trend většiny měst České republiky. Ten je možné charakterizovat plynulým růstem počtu obyvatel až do roku 1989, následnou několikaletou stagnací a poté postupným poklesem. Tento pokles nevykazuje takovou strmost jako růst do roku 1989. Nejvyššího počtu obyvatel dosáhl Kolín v roce 1987, kdy se přiblížil k hranici třiatřiceti tisíc.

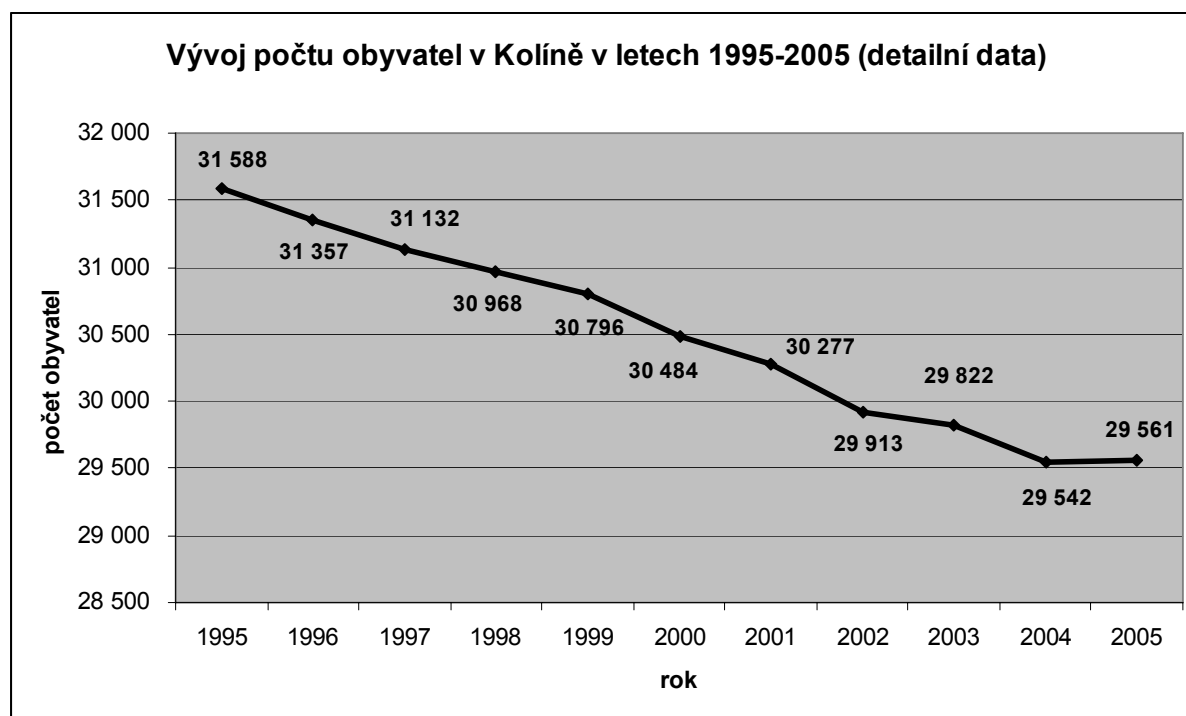
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel Kolína v absolutních hodnotách

Zdroj: ČSÚ

Přesnější pohled na vývoj počtu obyvatel Kolína ukazuje následující graf, který se zaměřuje na období od roku 1995. V jedenáctiletém období 1995-2005 nastal 6,5% úbytek počtu obyvatel v Kolíně, který představuje snížení počtu obyvatel o 2027 osob. Počínaje rokem 2005 se však pokles počtu obyvatel zastavuje a setrvává zhruba na úrovni předešlého roku.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Kolína v absolutních hodnotách 1995-2005

Zdroj: ČSÚ

Mezi klasické příčiny stagnace či poklesu počtu obyvatel obecně patří zejména:

- **změna demografického chování**- těmi se myslí hlavně odkládání či nerealizování porodů jako důsledek změn hodnotových postojů a životních priorit, vyčkávání na příhodnou osobní ekonomickou situaci a stále problematické možnosti bydlení pro mladé rodiny. Nicméně v poslední době je patrné zvyšování porodnosti- částečně také proto, že 1) početně silné populační ročníky 70. let dospěly do věku příhodného pro početí dětí, 2) který se od devadesátých let postupně zvyšoval, patrně kvůli upřednostnění budování kariérní pozice dříve, než přijdou děti.
- **vliv nepřírozené věkové struktury obyvatelstva**, v níž jsou některé ročníky výrazně oslabeny, což vede k dalším výkyvům porodnosti- toto vysvětluje snižování porodnosti do roku 2003, nyní nástup silných ročníků **obrat** či **snížení migračního salda** - přibližování či převaha počtu vystěhovalých nad počtem přistěhovalých. Tento rys se Kolína, jak uvidíme dále, v současné době příliš netýká. Důvodem je mimo jiné také příchod velkého zaměstnavatele (automobilky TPCA), který nabídl velký objem pracovních příležitostí. Právě pracovní příležitosti jsou jedním ze stimulů migrace obyvatel.

2.2 Problematika věkové struktury

Věkovou strukturu populace lze považovat za výslednici předchozích demografických procesů. Zároveň je základem budoucího demografického vývoje.

Jednotlivé kraje ČR se navzájem věkovou strukturou svého obyvatelstva výrazně neliší. Existuje mezi nimi jediná výjimka, již je region hlavního města Prahy. Tato

rozdílnost je velmi zřetelná- obyvatelstvo Prahy je výrazně starší, než obyvatelstvo jakéhokoli kraje v České republice. Tento demografický jev je však patrný ve větších městech obecně i mimo ČR. Celkově to klade odlišné nároky na orientaci sociálně-politických opatření, než ve městech menších.

Věková struktura je dána dlouhodobým vývojem porodnosti, úmrtnosti a migrace. V České republice jsou tím hlavním činitelem ve vývoji věkové struktury výkyvy porodnosti. Úmrtnost sice stále klesá, respektive zvyšuje se naděje dožití, avšak bez dramatictějších zvrátů. Zvyšuje se také počet cizinců žijících na území ČR, ale jejich podíl i vliv na věkovou strukturu ČR zatím není zatím tolik výrazný.

2.2.1 Populační trendy v ČR

Současná věková struktura obyvatelstva ČR je velmi nepravidelná a reflektuje výrazné události, které se odehrály v průběhu dvacátého století- války, politické změny, propopulační opatření socialistické éry, atd. Taková nepravidelnost znamená časově nepravidelné změny v objemu nároků v mnoha sférách sociálního života a v oblasti sociální politiky zvláště.

Populační vývoj v minulém století významným způsobem ovlivnily výkyvy porodnosti, zejména pak následující:

- **zásadní pokles porodnosti za 1. světové války**, daný nepřítomností mužů v rodinách, celkově nepříznivým společenským klimatem. Důsledkem je menší zastoupení osob nad 80 let v populaci, což však v době stárnutí společnosti není tolik dramatickou skutečností.
- **kompenzační natalitní vlna**: významné zvýšení počtu narozených dětí po konci obou světových válek. Důsledkem byl silný ročník, jehož potomci dosáhli období maximální plodnosti po druhé světové válce a podpořili tím druhou poválečnou natalitní vlnu
- **pokles porodnosti ve 30. letech**, daný hospodářskou krizí. Slabé populační ročníky v období plodnosti z 1. světové války
- **vzestup plodnosti za okupace**, v období plodnosti jsou silné ročníky z předchozího poválečného období, muži jsou přítomni v rodinách
- **poválečná natalitní vlna**, která trvala do padesátých let, vznikla tak silná populace, která přinesla další natalitní vlnu v sedmdesátých letech. Na jejím základě se očekávala třetí natalitní vlna v polovině 90. let. Důsledkem je, že silné ročníky z válečné a poválečné vlny porodnosti dosahují důchodového věku na začátku 21. století a zejména po roce 2005 se dá očekávat prudký vzestup osob v poproduktivním věku
- **pokles živě narozených od roku 1958**, částečně daný legalizací umělého přerušování těhotenství
- **oživení porodnosti v první polovině 60. let** díky propopulačním opatřením a početnějším ročníkům narozených za okupace

- **pokles porodnosti v druhé polovině 60. let**, daný změnou společenského klimatu a hodnot, zklamáním z ekonomického vývoje
- **natalitní vlna 70. let**, kdy se v plodném věku ocitly silné ročníky z padesátých let, čemu navíc vyšly vstříc propopulační opatření. Důsledkem je současný vysoký podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva, což je příznivé, avšak je třeba uvědomit si, že v poproduktivním věku jsou slabé ročníky z válečného období
- **trvalý pokles porodnosti**: zlomovým obdobím byly roky 1979 a 1980, kdy byly v plodném věku slabší ročníky, nastalo zdražování a preference méně početných rodin

2.2.2 Problematika věkové struktury obyvatelstva Kolína

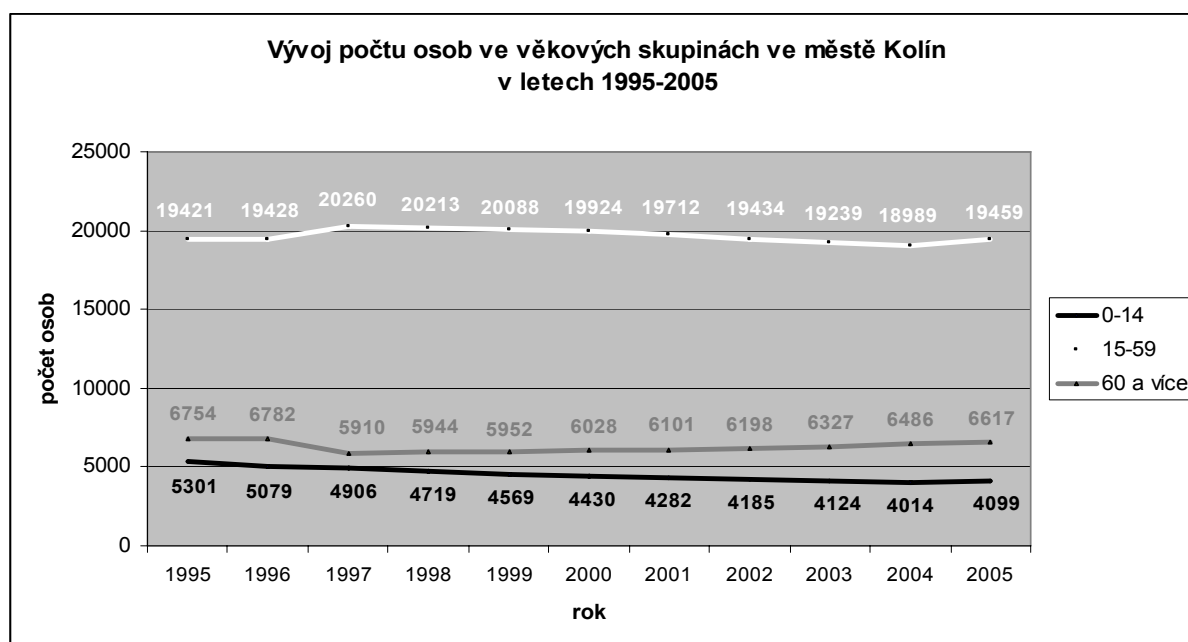
Kolín se stále výrazněji vyznačuje velmi nízkým podílem dětské složky (0-14 let) a naopak vysokým podílem poprodukční složky populace (obyvatel nad 60 let). Kolín tak má takzvanou extrémně regresivní populaci, protože dětská složka není do budoucna schopna nahrazovat obyvatelstvo nejstarších věkových skupin. Vzhledem k této demografické skladbě je jediným řešením přistěhování mladých lidí v plodném věku z jiných regionů ČR.

Tento trend je možné doložit také sledováním vývoje generací. V demografii je tak chápána skupina obyvatel narozená v určitém období. Pro naše účely je vhodné využít „generace ekonomické“, které jsou odvozené z dělení života jednotlivce na tři ekonomicky odlišné etapy:

- 1. osoby v předproduktivním věku (0-14 let)**
- 2. osoby v produktivním věku (15-59 let)**
- 3. osoby v poproduktivním věku (60 a více let)**

Neustálý pokles předproduktivní složky, který je v Kolíně poněkud výraznější než ve zbytku ČR se již v současnosti projevuje a bude mít dlouhodobé následky. Může přinášet praktické komplikace do všech oblastí, ve kterých je nutné plánovat péči o děti a mládež - s ohledem na místa na základních školách, v dětských nemocnicích, mateřských školách, apod. Pro přesnost, v období 1995-2005 se počet osob ve věku 0-14 let snížil o celých 22,5% osob, zatímco počet osob ve věku nad šedesát let se od počátku do konce tohoto období prakticky nezměnil. Pro upřesnění současného poměru jednotlivých ekonomických generací, děti a mládež 0-14 let tvořily v roce 2005 zhruba 13,5%, osoby nad 60 let 22,0% a osoby v produktivním věku 64,5%. Od roku 1995 se v případě předproduktivní složky (0-14 let) jedná o významný posun - tehdy tvořila 16,8%. Přesná čísla o vývoji počtu obyvatel uvnitř jednotlivých ekonomických generací uvádí následující graf.

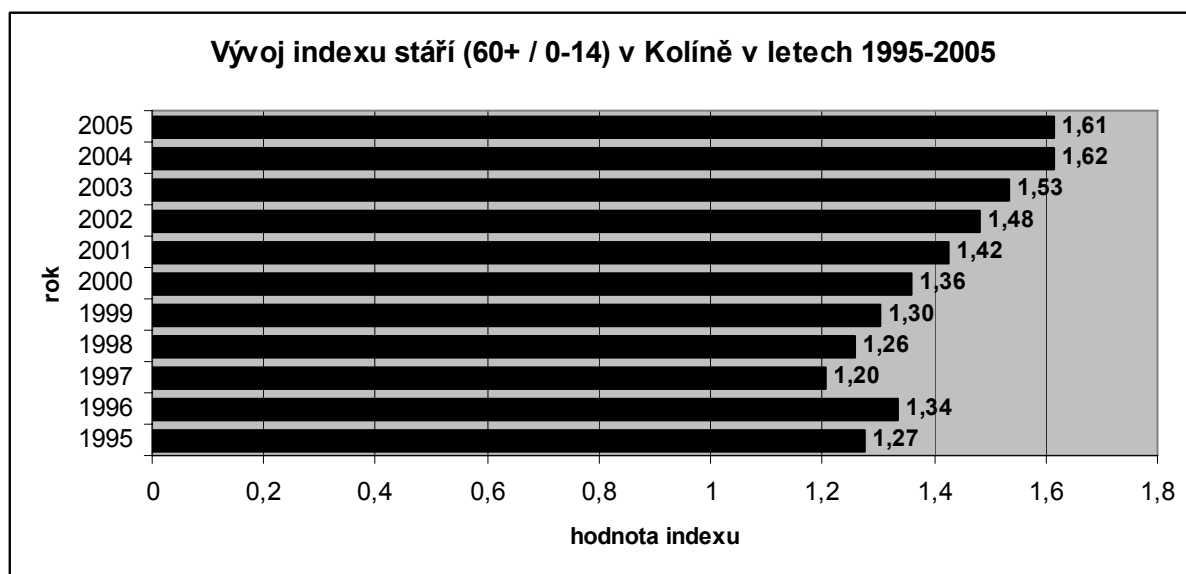
Graf 3: Vývoj počtu osob ve věkových skupinách v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Vzájemný poměr předproduktivní (0-14 let) a poproduktivní (60 a více let) upřesňuje následující graf. Ten ukazuje, kolik osob ve věku nad šedesát let připadá na jednu osobu ve věku 0-14 let. Zkráceně se tento poměr nazývá „index stáří“. Je patrné, že **od roku 1997 se plynule zvyšuje počet osob v poproduktivním věku v poměru k osobám ve věku předproduktivním**. Zatímco v roce 1997 připadalo na 100 osob ve věku 0-14 let 120 osob starších šedesáti let, v roce 2005 jich už bylo 161. Pro oblast sociální politiky se jedná o nepříznivý způsob vývoje, kdy mladá generace nestačí početně nahrazovat generaci starší a kdy je třeba klást důraz na zachování či zvyšování kvality života seniorů.

Graf 4: Vývoj indexu stáří v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Kolín však zároveň vykazuje poměrně příznivý podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva. Podíl osob v produktivním věku je poměrně vysoký a v posledním období měl dokonce stoupající tendenci. Z hlediska sociální politiky se jedná o pozitivní jev, zejména s ohledem na objem potencionální pracovní síly - je však třeba varovat, že se jedná pouze o přechodný stav, neboť v produktivním věku jsou stále ještě silné ročníky z poválečné vlny či vlny 70. let a jejich přesun do poproduktivní kategorie vyvolá v budoucnosti zvýšený tlak na nástroje sociální politiky.

Územní rozdíly ve věkové struktuře ekonomických generací dobře dokládá srovnání podílu dětské a poproduktivní složky obyvatelstva:

-zatímco podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva, tedy obyvatel Kolína ve věku 15-59 let odpovídá podílu populace v produktivním věku v celé republice, pak

-dětská složka byla v Kolíně vlastně podílově nahrazena složkou poproduktivní a obráceně, to znamená generace nejstarších obyvatel Kolína převážila nejmladší generaci.

Poměrně pesimistický pohled na sociodemografickou situaci v Kolíně, která je charakterizována výrazně vyšším podílem osob v poproduktivním věku než ve věku předproduktivním doplňují následující čtyři tabulky, které srovnávají v tomto ohledu okres (nikoli město) Kolín s ostatními okresy ČR. Co se podílu osob ve věku 0-14 let, dle údajů posledního sčítání lidu v roce 2001 patřil okres Kolín mezi ty okresy, v nichž je podíl dětí nejmenší. Tehdy následoval Prahu, Plzeň a Brno. Následující tabulka shrnuje v prvním sloupci okresy s největším podílem dětí, v druhém sloupci okresy s nižším podílem dětí.

Tabulka 1: Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem dětí ve věku 0-14 let dle sčítání lidu 2001

Okres	Podíl (%)	Okres	Podíl (%)
Sokolov	18,4	Hl. město Praha ¹	13,4
Žďár nad Sázavou	18,3	Plzeň-město	14,1
Česká Lípa	18,3	Brno-město	14,4
Tachov	18,1	Kolín	15,4
Bruntál	18,1	Pardubice	15,4
Český Krumlov	18,0	Hradec Králové	15,4
Nový Jičín	17,9	Nymburk	15,6
Třebíč	17,8	Praha-východ	15,7
Ústí nad Orlicí	17,7	Klatovy	15,7
Chomutov	17,7	Beroun	15,8

Zdroj: ČSÚ

Zároveň v tomto období patřil okres Kolín mezi okresy s nejvyšším podílem obyvatel osob v poproduktivním věku. V tomto žebříčku se umístil na šestém místě za Prahou, Brnem, Rokycany, Jičínem a Hradcem Králové. Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem obyvatel v poproduktivním věku shrnuje opět následující tabulka.

Tabulka 2: Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem obyvatel nad 65 let dle sčítání lidu 2001

Okres	Podíl (%)	Okres	Podíl (%)
Hl.město Praha ¹	16,1	Sokolov	9,9
Brno-město	15,6	Česká Lípa	10,4
Rokycany	15,4	Tachov	10,5
Jičín	15,3	Chomutov	10,5
Hradec Králové	15,2	Český Krumlov	10,6
Kolín	15,2	Bruntál	11,1
Písek	15,2	Jeseník	11,5
Nymburk	15,2	Most	11,6
Plzeň-město	15,1	Nový Jičín	11,8
Pelhřimov	15,1	Cheb	11,9

Zdroj: ČSÚ

Přestože v současné době je index stáří vyšší než 160, i v roce 2001 patřil Kolín mezi okresy, kde je index stáří nejvyšší. Co do tohoto poměru osob poproduktivního a předproduktivního věku, okres Kolín se umístil na čtvrtém místě za Prahou, Brnem a Plzní.

Tabulka 3: Okresy s nejvyšším a nejnižším indexem stáří obyvatelstva (poměr počtu osob ve věku 65 let a vyšším na 100 dětí ve věku 0-14 let)

Okres	Index stáří	Okres	Index stáří
Hl.město Praha ¹	120,1	Sokolov	54,4
Brno-město	108,7	Česká Lípa	56,8
Plzeň-město	107,2	Tachov	57,8
Kolín	98,8	Český Krumlov	59,0
Hradec Králové	98,2	Chomutov	59,3
Rokycany	97,5	Bruntál	61,4
Nymburk	96,9	Jeseník	65,3
Pardubice	96,2	Nový Jičín	65,6
Jičín	95,1	Most	67,4
Klatovy	94,9	Karviná	69,4

Zdroj: ČSÚ

Nakonec se podívejme ještě na srovnání okresů dle průměrného věku jeho obyvatel. Kolín se logicky v souvislosti s předchozími údaji ocitl na předním místě žebříčku okresů s nejstarším průměrným věkem obyvatel. Zaujímá zde opět čtvrté místo a následuje Prahu, Brno a Plzeň.

Tabulka 4: Okresy s nejvyšším a nejnižším průměrným věkem obyvatel z výsledků sčítání lidu 2001

Okres	Průměrný věk	Okres	Průměrný věk
Hl.město Praha ¹	41,1	Česká Lípa	36,3
Brno-město	40,4	Sokolov	36,4
Plzeň-město	40,4	Tachov	36,5
Kolín	39,7	Český Krumlov	36,5
Hradec Králové	39,7	Chomutov	36,7
Rokycany	39,6	Bruntál	36,8
Plzeň-jih	39,6	Nový Jičín	37,1
Pardubice	39,5	Prachatice	37,1
Písek	39,4	Žďár nad Sázavou	37,3
Nymburk	39,4	Jeseník	37,3

Zdroj: ČSÚ

2.3 Faktory demografického vývoje obyvatelstva Kolína

Sociálně demografický vývoj obyvatelstva je ovlivněn celou řadou charakteristik. Z nich se analýza města Kolína zaměřuje na tyto demografické události: narození (porodnost), úmrtí (úmrtnostní poměry), sňatek a rozvod (sňatečnost a rozvodovost) a migrační zisky a ztráty. Všechny tyto jevy jsou vzájemně velmi úzce provázány.

2.3.1 Vývoj úmrtnostních poměrů

Obecně se v České republice úmrtnostní poměry zlepšují, zejména od druhé poloviny osmdesátých let. Naděje dožití (udává, jak dlouho bude statisticky právě x-letá osoba ještě naživu, tedy jaký je její průměrný životní potenciál) se v ČR neustále zvyšuje ve všech věkových kategoriích, celková úmrtnost tedy klesá. Tento trend zvyšování naděje dožití, který je demograficky pozitivní, je možné přičíst zlepšujícími se životními podmínkami včetně kvalitnější zdravotní péče, možnostmi zdravého životního stylu a podobně. Stávající rozložení věkové struktury obyvatelstva ve vyspělých zemích však společně s „délkou života“ jednotlivce způsobují, že změny úmrtnostních poměrů v moderní společnosti ovlivňují přirozenou měnu daleko méně než výkyvy porodnosti. Největší zlepšení úmrtnostních poměrů v ČR bylo v posledních dvaceti letech dosaženo v nejstarších věkových skupinách, klesla ale i úmrtnost v produktivním věku a kojenecká úmrtnost je zcela minimální. Totéž se týká i města Kolína.

2.3.2 Porodnost

Vývoj počtu a struktury obyvatelstva je ovlivňován zejména výkyvy porodnosti. Dramatický pokles porodnosti v ČR trvající celá devadesátá léta a dále období do roku 2003 lze doložit celkovým počtem narozených dětí nebo hrubou mírou porodnosti (jež udává počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel) či úhrnnou plodností, která vyjadřuje počet dětí, které by se narodily jedné ženě ve věku 15-49 let během reprodukčního období na základě plodnosti v příslušném roce.

V roce 2003 se situace začíná měnit, jak nástupem populačně silných ročníků sedmdesátých let do věku vhodného pro pořízení dětí (tento věk, respektive průměrný věk narození prvního dítěte se během devadesátých let významně zvýšil), zlepšením ekonomické situace a pouhým odsunutím pořízení dítěte do vyššího věku, než nezájmem mít dítě, jak mnoho sociálních vědců předpovídalo. V roce 2005 již porodnost v České republice dosáhla opět vysoké úrovně.

Právě v souvislosti s odloženými sňatky i porody klesla v průběhu devadesátých let porodnost nejmladších žen. Matkám mladším 27 let se v roce 1965 narodily tři čtvrtiny všech dětí. O čtyřicet let později to byla zhruba jen polovina.

Celkově dramatická je situace konečné plodnosti, tedy počtu dětí, které se narodily jedné matce v ČR:

- dnešní babičky (ročníky 1930-1935) v průměru porodily 2,7 dítěte za život*
- jejich dcery (ročníky 1950-1955) již jen 2,2 dítěte a*
- u dnešních matek (z let 1960-1970) se očekává již jen 1,3-1,5 dítěte.*

2.3.3 Narození a zemřelí v Kolíně

Razantní vzestup počtu narozených započatý v první polovině sedmdesátých let kulminoval v roce 1975, kdy se v Kolíně narodilo téměř šest stovek dětí. Od tohoto roku se počet narozených začíná s určitými výkyvy poměrně rapidně snižovat. V Kolíně nepředstavuje rok 1989 podstatný vývojový zvrat - oproti předchozímu období není klesání počtu narozených nijak výraznější. Podstatné je, že od poloviny osmdesátých let převažuje počet zemřelých nad počtem narozených.

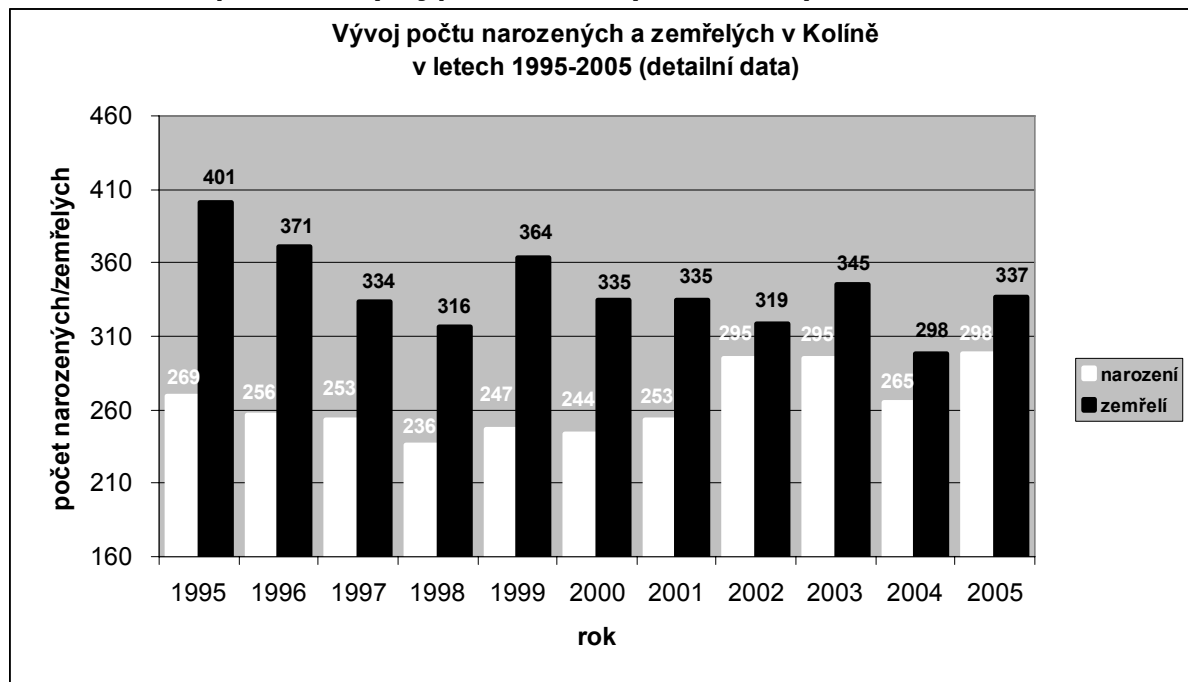
Graf 5: Vývoj počtu narozených a zemřelých Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Co se týče vývoje v jedenáctiletém období od roku 1995 do roku 2005, počet narozených spíše stagnuje a v posledních letech tohoto období dokonce mírně stoupá. Od roku 2002 se zároveň dá pozorovat výraznější zmenšení rozdílu mezi počtem narozených a zemřelých, i když počet zemřelých stále převažuje počet narozených.

Graf 6: Detailní pohled na vývoj počtu narozených a zemřelých v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

2.3.4 Přirozený přírůstek/úbytek

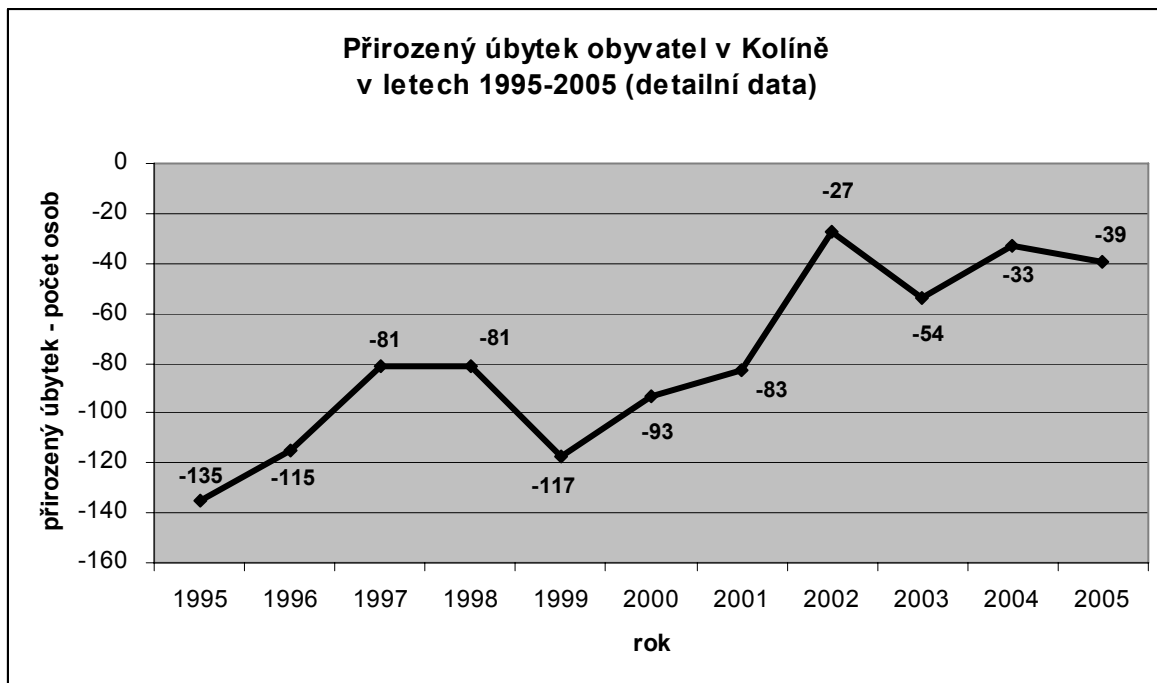
Přirozený přírůstek/úbytek obyvatel udává v absolutních hodnotách, kolik osob se v daném roce na konkrétním území narodilo a zemřelo. Následující graf uvádí tyto hodnoty pro Kolín od roku 1949. Je patrné, že přirozenou cestou (tedy narozením a úmrtím) v minulosti spíše ubývalo. Výjimkou je období od počátku sedmdesátých let do poloviny let osmdesátých a období do konce padesátých let. Přirozenou cestou přibylo obyvatel Kolína ještě v roce 1994, ale v polistopadovém období se jedná o jediný výjimečný rok.

Graf 7: Vývoj přirozeného přírůstku/úbytku obyvatel v Kolíně

Na detailních datech za posledních jedenáct let je patrné, že se tempo přirozeného úbytku obyvatel Kolína výrazně snížilo a v posledních letech se ustálilo. Přirozenou cestou přišel Kolín v letech 2002-2005 průměrně o 38 obyvatel za rok. V období 1995-2001 tomu bylo průměrně 101 obyvatel za rok.

Graf 8: Detailní pohled na vývoj přirozeného úbytku obyvatel v Kolíně

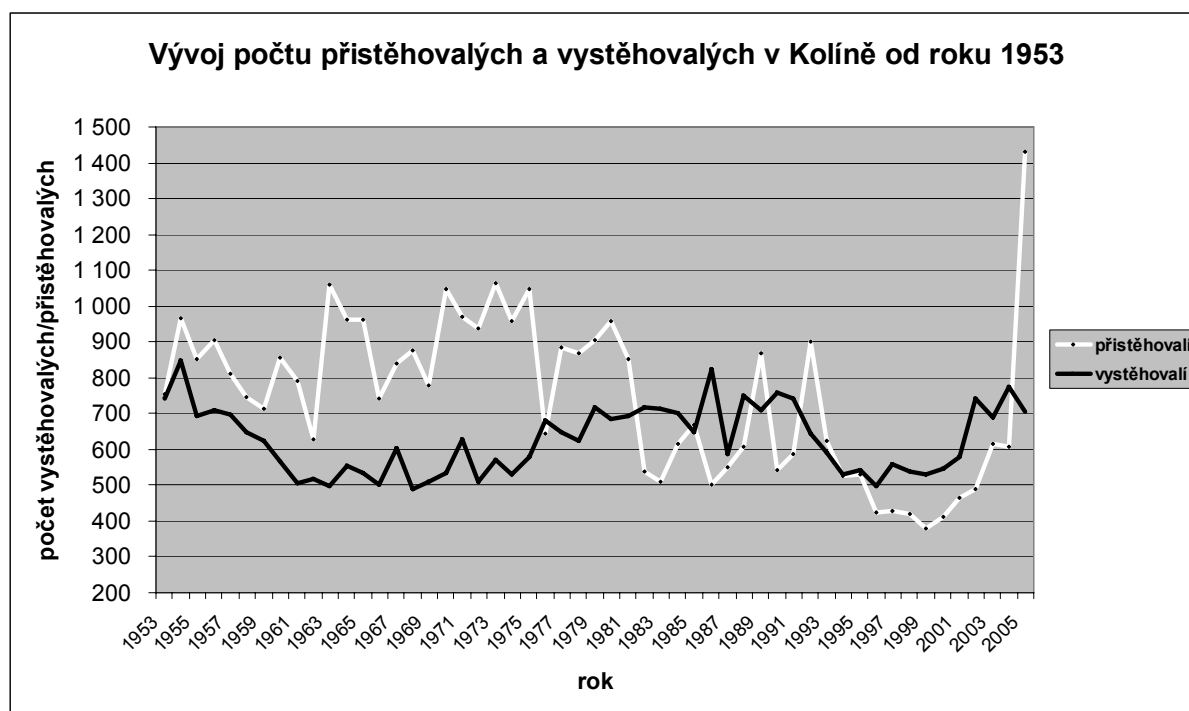
Zdroj: ČSÚ

2.3.5 Migrace

Migrace je dalším nejvýznamnějším procesem, který má vliv na vývoj počtu obyvatel. Zpravidla je celkový počet obyvatel městských regionů ovlivňován více migrací než přirozenou cestou (rozením a umíráním). Následující graf znázorňuje, jaký byl v Kolíně vývoj počtu vystěhovalých a přistěhovalých. Je patrné, že od roku 1953 počty přistěhovalých do Kolína kolísaly podstatně více než počty vystěhovalých, které v čase vykazují daleko menší výkyvy. Až do osmdesátých let v Kolíně počet přistěhovalých výrazně převyšoval počet vystěhovalých obyvatel. Zároveň počet přistěhovalých zdaleka převyšoval počet narozených. Po první polovině osmdesátých let počet přistěhovalých obyvatel v Kolíně klesl a v některých letech byl nižší než počet vystěhovalých.

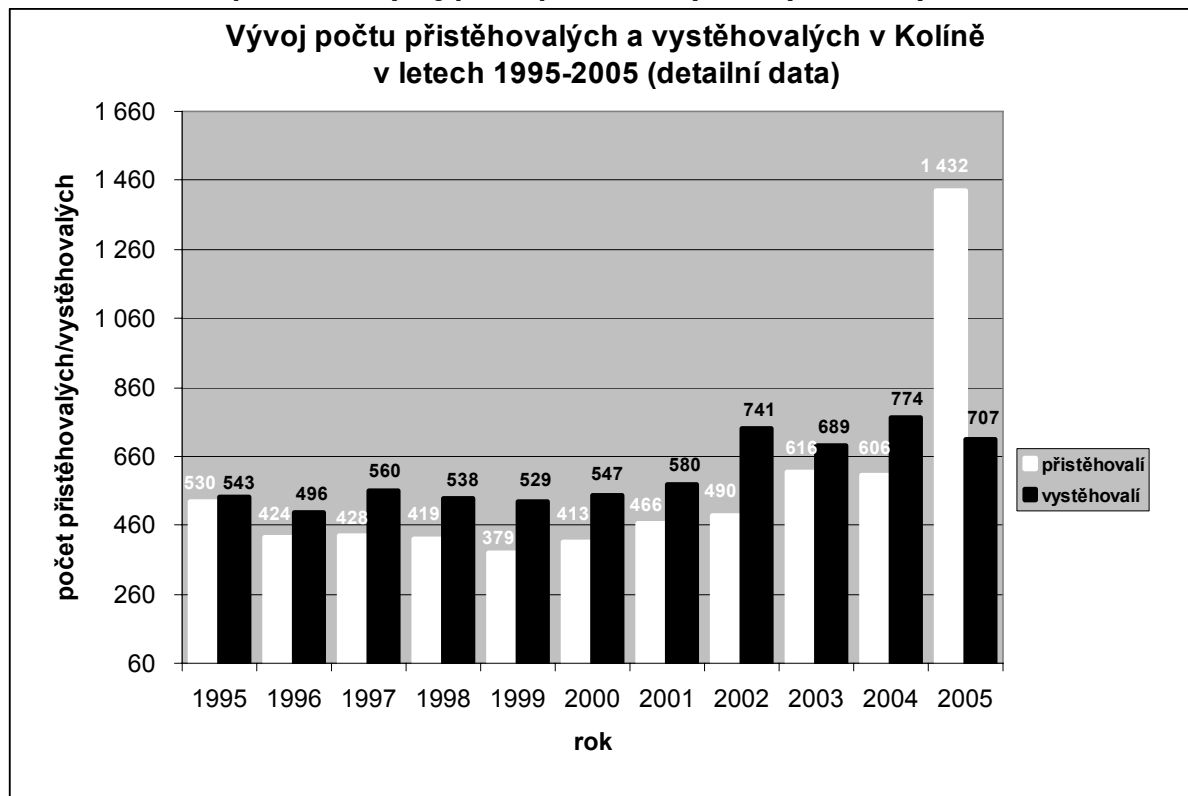
Graf 9: Vývoj počtu přistěhovaných a vystěhovaných v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Od roku 1995 je ve srovnání s předchozími dekádami poměr vystěhovaných a přistěhovaných poměrně vyrovnaný, i když celé toto detailně zaměřené období počet vystěhovaných převyšoval počet přistěhovaných. Až do roku 2004 se v Kolíně snižoval počet obyvatel ze dvou důvodů - nižším počtem narozených než zemřelých a nižším počtem přistěhovaných než vystěhovaných. Zvrat však nastává během roku 2005, kdy je počet přistěhovaných několikanásobně vyšší v porovnání s průměrným ročním počtem přistěhovaných za předešlých deset let. V tomto roce počet přistěhovaných zároveň dvojnásobně převýšil počet vystěhovaných. Předpovídat budoucí vývoj přistěhovaných a vystěhovaných v příštích letech je složité. Příliv nových obyvatel v roce 2005 lze přičítat vzniku velkého objemu pracovních příležitostí v Kolíně a další migrace bude zčásti souviset s tím, jak se bude vyvíjet situace na kolínském trhu práce.

Graf 10: Detailní pohled na vývoj počtu přistěhovaných a vystěhovaných v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

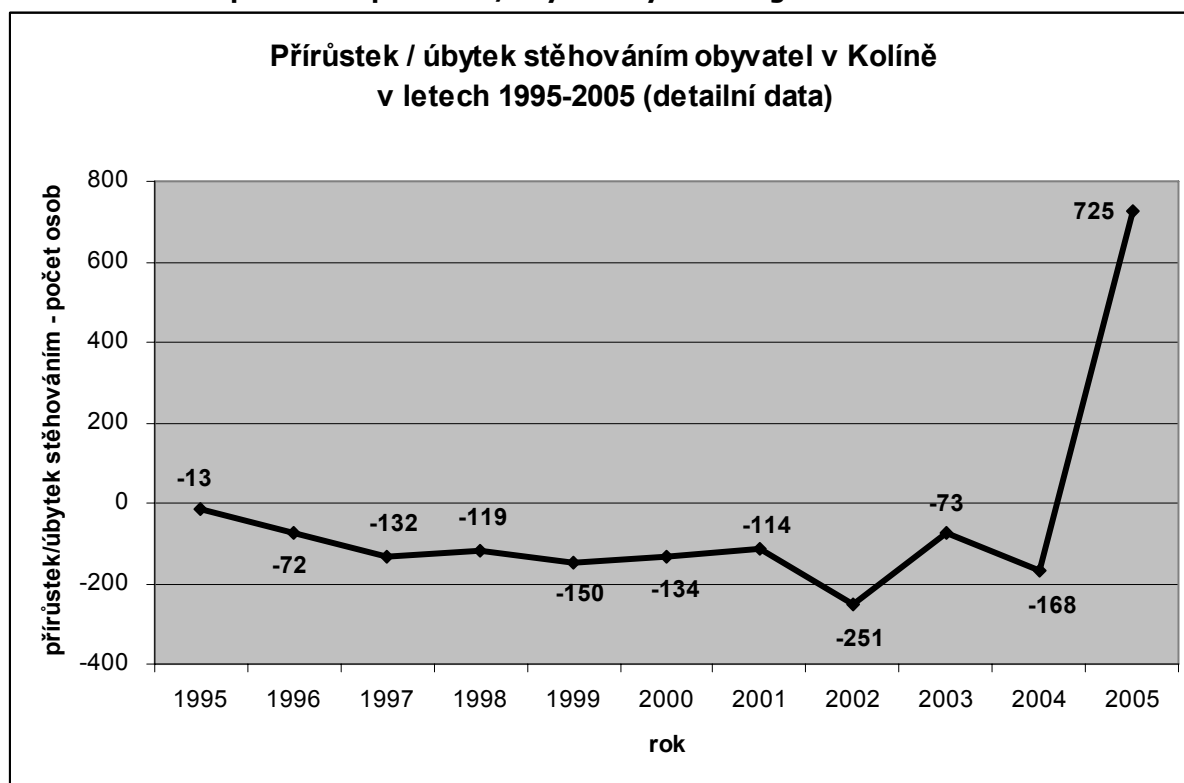
Díky následujícímu grafu lze vidět, že přírůstek/úbytek obyvatel vlivem migrace je v Kolíně značně nestabilní a mezi jednotlivými lety může kolísat až o několik stovek obyvatel.

Graf 11: Vývoj přírůstku/úbytku migrací v Kolíně

Od roku 1995 je však úbytek obyvatel daný stěhováním obyvatel dosti stabilizovaný. Výjimkou je však rok 2005, kdy vlivem migrace přibylo 725 obyvatel.

Graf 12: Detailní pohled na přírůstek/úbytek obyvatel migrací v Kolíně

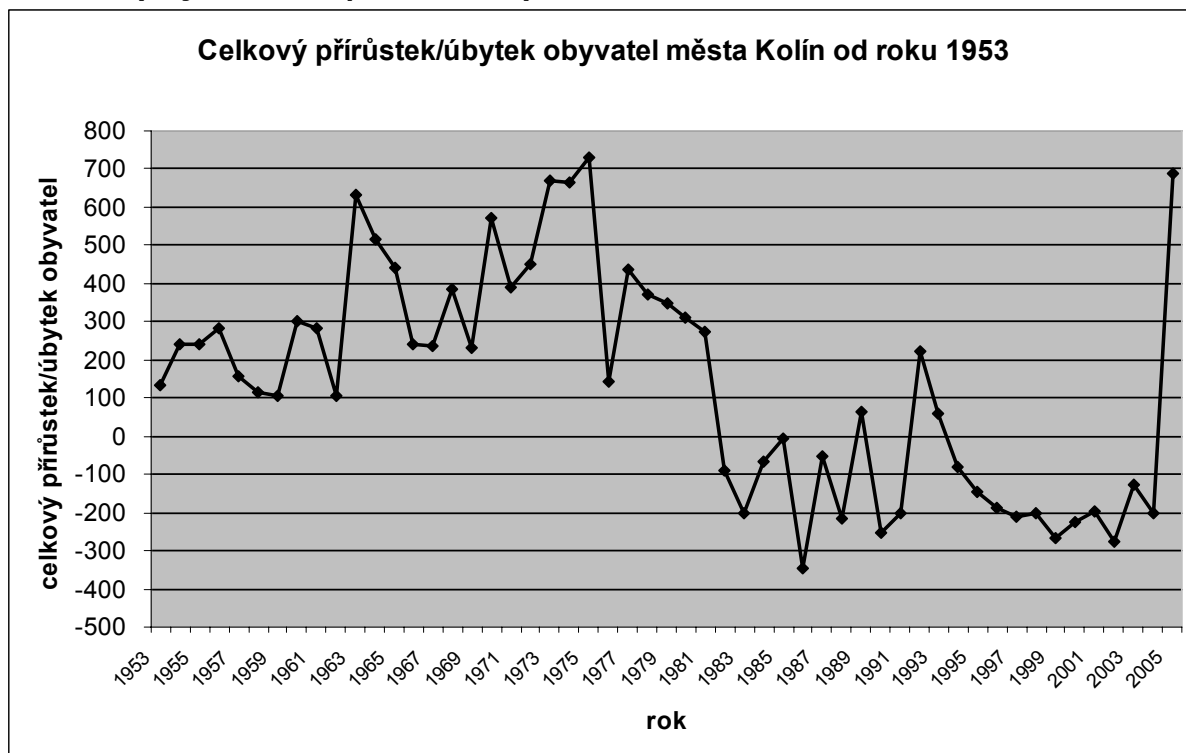

Zdroj: ČSÚ

2.3.6 Celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva v Kolíně

Pro celkový pohled na vývoj počtu obyvatel na daném území je potřeba propojit výše uvedené statistiky dohromady a vypočítat celkový přírůstek/úbytek obyvatel. Činí se tak v absolutních hodnotách. Následující graf zobrazuje, jak v jednotlivých letech od roku 1953 přibývalo či ubývalo obyvatel Kolína dohromady vlivem rození/umírání a přistěhovávání/vystěhovávání. Vysoké celkové přírůstky obyvatel byly charakteristické pro období sedmdesátých let, zatímco od osmdesátých let dochází k úbytkům obyvatelstva. Nejstabilněji se situace jeví od druhé poloviny devadesátých let.

Graf 13: Vývoj celkového přírůstku/úbytku v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Celkový přírůstek/úbytek obyvatel v Kolíně není nepodobný přírůstku/úbytku danému migrací. Souvisí to s tím, co již bylo řečeno - na stav počtu obyvatel má v Kolíně i většině měst ČR větší vliv migrace než takzvaná přirozená změna obyvatel. Co se týče detailně zobrazeného období 1995-2005, lze pozorovat stejně jako v případě úbytku obyvatel migrací víceméně ustálený celkový úbytek obyvatelstva bez větších výkyvů. Ten samozřejmě nastává v roce 2005, kdy se Kolín stal regionem nabízejícím velký počet pracovních míst. Dle kolínského Úřadu práce je s ohledem na vývoj počtu obyvatel podstatné následující: „s rozvojem kolínských průmyslových zón se počítá s nárůstem obyvatel zhruba o 2 000 osob, což se ve statistikách projeví pouze tehdy, pokud si přistěhovaní přihlásí v kolínském okrese trvalé bydliště“.

Graf 14: Detailní pohled na vývoj celkového přírůstku/úbytku v Kolíně

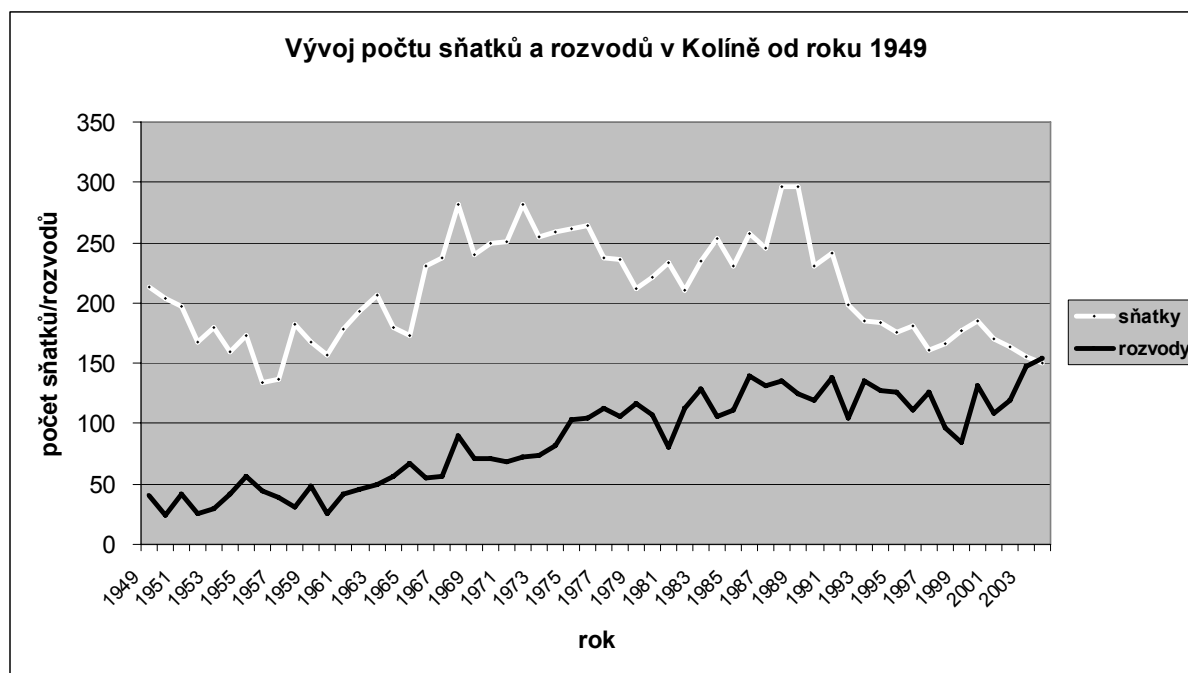

2.3.7 Sňatečnost a rozvodovost

Kromě věkové skladby obyvatelstva je další významnou sociodemografickou charakteristikou složení podle rodinného stavu. Tato struktura je dána zejména intenzitou vstupu do manželství, mírou rozvodovosti a následné míry sňatečnosti rozvedených osob, k čemuž se přidává rozdílná úmrtnost ženatých mužů a vdaných žen ve vyšším věku. Pro Českou republiku a další země bývalého socialistického bloku byla v minulosti tradiční struktura podle rodinného stavu výsledkem vysoké míry sňatečnosti již od nízkého věku dosažení zletilosti, vysoké a rostoucí míry rozvodovosti a vysoké nadúmrtnosti mužů od středního věku. Česká republika tak vykazovala vysoký podíl ženatého a vdaného obyvatelstva a také vdov.

V roce 1990 však došlo k poměrně radikální změně reprodukčního chování. Tehdy se objevil začátek trendu odkladu vstupu do manželství (sociology přičítaný zejména rozmachu možností seberealizace) a také preference soužití v nesezdaných svazcích. Z toho vyplývá velký nárůst dětí narozených mimo manželství a nárůst průměrného věku v době uzavření prvního sňatku. Došlo však také k pozitivnímu demografickému jevu- poklesu ovdovělých, zejména žen, neboť se zlepšily úmrtnostní poměry starších osob a to zejména v případě mužů. Následující graf ukazuje vývoj počtu sňatků a rozvodů v Kolíně od roku 1949.

Graf 15: Vývoj počtu sňatků a rozvodů v Kolíně

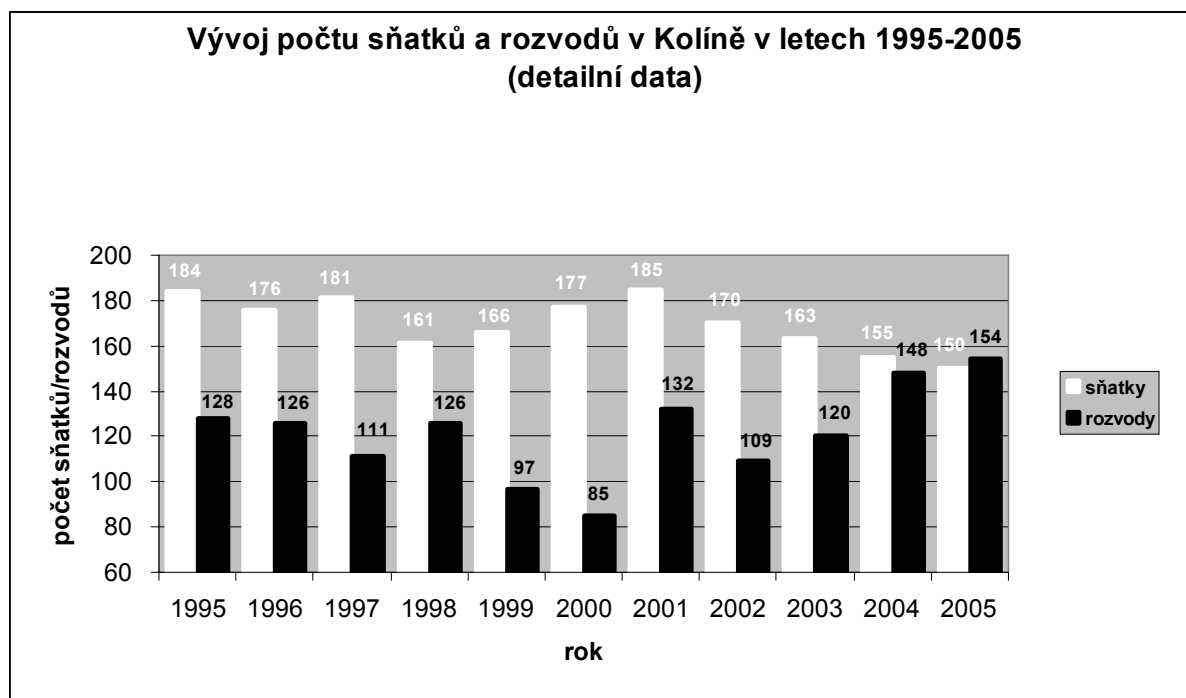
Zdroj: ČSÚ

Tento graf přehledně zobrazuje drastickou proměnu poměru mezi počtem sňatků a rozvodů, která se v posledním půlstoletí udála. Nejvýznamnější změny se počínají dít po roce 1989. Do tohoto období se kolísavě počet rozvodů zvyšoval, ovšem zvyšoval se i počet samotných sňatků. Za čtyři desetiletí v období 1949 - 1989 se zhruba čtvrtinový podíl rozvodů na počtu sňatků vyvinul v podíl zhruba poloviční. **Ovšem za krátké období od roku 1989 se tento nikterak příznivý poměr**

rapidně proměnil v závažnou situaci, kdy počet sňatků a počet rozvodů je v poměru 1:1.

Detailní pohled na situaci za posledních jedenáct let v období 1995 - 2005 ukazuje následující graf

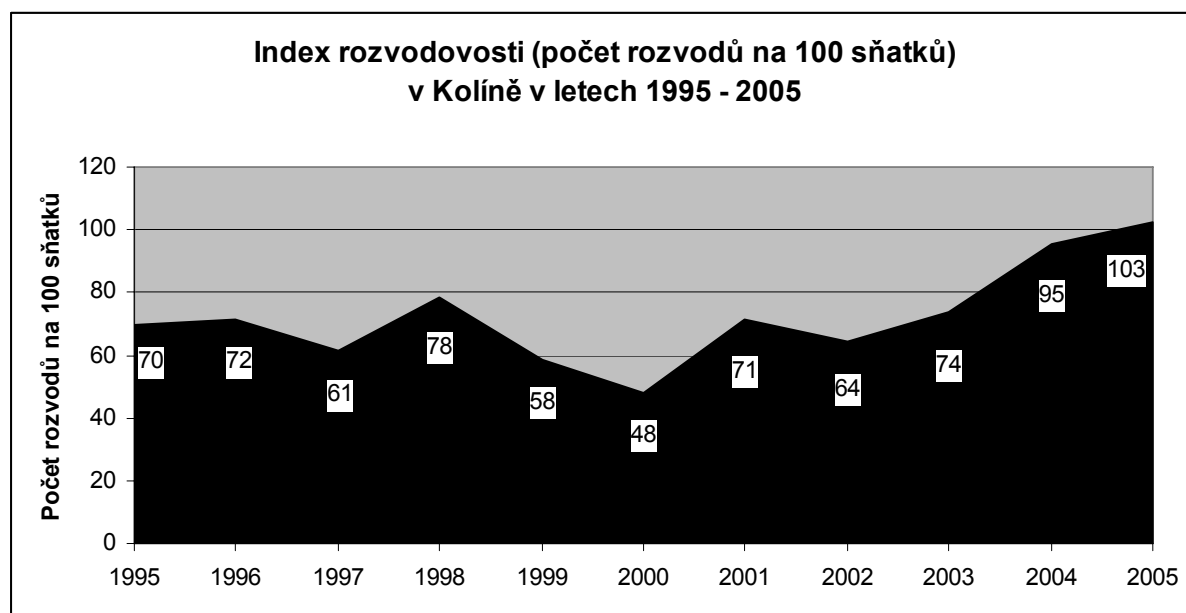
Graf 16: Detailní pohled na vývoj počtu sňatků a rozvodů obyvatel Kolína

Zdroj: ČSÚ

Počet sňatků se až do roku 2001 držel na zhruba stejné úrovni a po malém poklesu v letech 1997 - 1998 došlo ke zvýšení až na počáteční úroveň v roce 1995. Po roce 2001 lze však sledovat jejich postupný pokles, zároveň doprovázeným strmým vzestupem rozvodů. Srovnání počtu sňatků a rozvodů v tomto období je pro značnou rozkolísanost složité dovést k předpovědi v dalších letech, dá se však předpokládat, že v počtu rozvodů nedojde k významnější změně, zatímco se dá očekávat zastavení poklesu sňatečnosti. Poslední graf týkající se sňatečnosti a rozvodovosti zobrazuje, jak se v daném období vyvíjel poměr rozvodů vůči sňatkům. Tento poměr je, jak patrně, poněkud rozkolísaný. **V letech 1995 - 2005 je průměrný index rozvodovosti 72 rozvodů na 100 sňatků.**

Graf 17: Vývoj indexu rozvodovosti v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Je však třeba dodat, že jako samotná demografická událost není rozvod tolik významný, neboť velký počet lidí po rozpadu manželství uzavře nový sňatek nebo žije v neformálním manželství, což je pro rozvedené typické.

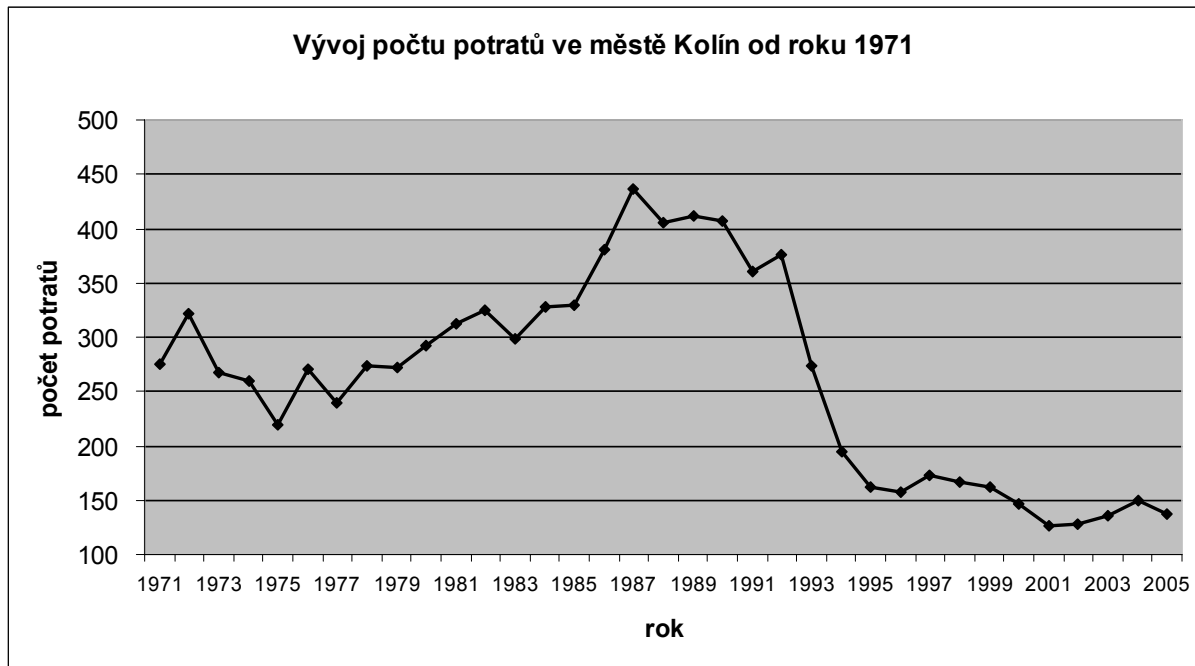
2.3.8 Potratovost

Potratovost nepatří mezi ty hlavní sociodemografické charakteristiky, které je třeba brát v úvahu při plánování podoby systému lokálních sociálních služeb. Nicméně, potratovost může být chápána jako určitý indikátor, jakou společenskou a institucionální podporu vnímají lidé, kteří počali děti. Vysoká míra potratovosti může do jisté míry mimo jiné znamenat, že dítě je v daném období chápáno jako riskantní pro ekonomický standard rodiny či jednotlivců, jako ohrožení kariéerní dráhy či jako stigma v případě, že bylo počato mimo manželství. Nízká míra potratovosti naopak může znamenat, že obyvatelé pociťují vůči společenským, ekonomickým a institucionálním podmínkám určitou důvěru, že po narození dítěte jim články systému vyjdou vstříc a pomohou péči o dítě či děti zvládnout.

Stejně jako v celé ČR, i pro Kolín byla typická vzrůstající potratovost od poloviny sedmdesátých let až do poloviny let osmdesátých. Po roce 1989 se však potratovost rapidně snižuje a v současné době je na poměrně nízké úrovni.

V roce 2005 nebyl počet potratů ani třetinový ve srovnání s počtem potratů v roce 1986, kdy byl v Kolíně nejvyšší. Faktorem, který měl však na snížení potratovosti vliv, je však také rostoucí kvalita antikoncepce a rozšiřující se povědomí obyvatel o možných negativních zdravotních následcích porodu.

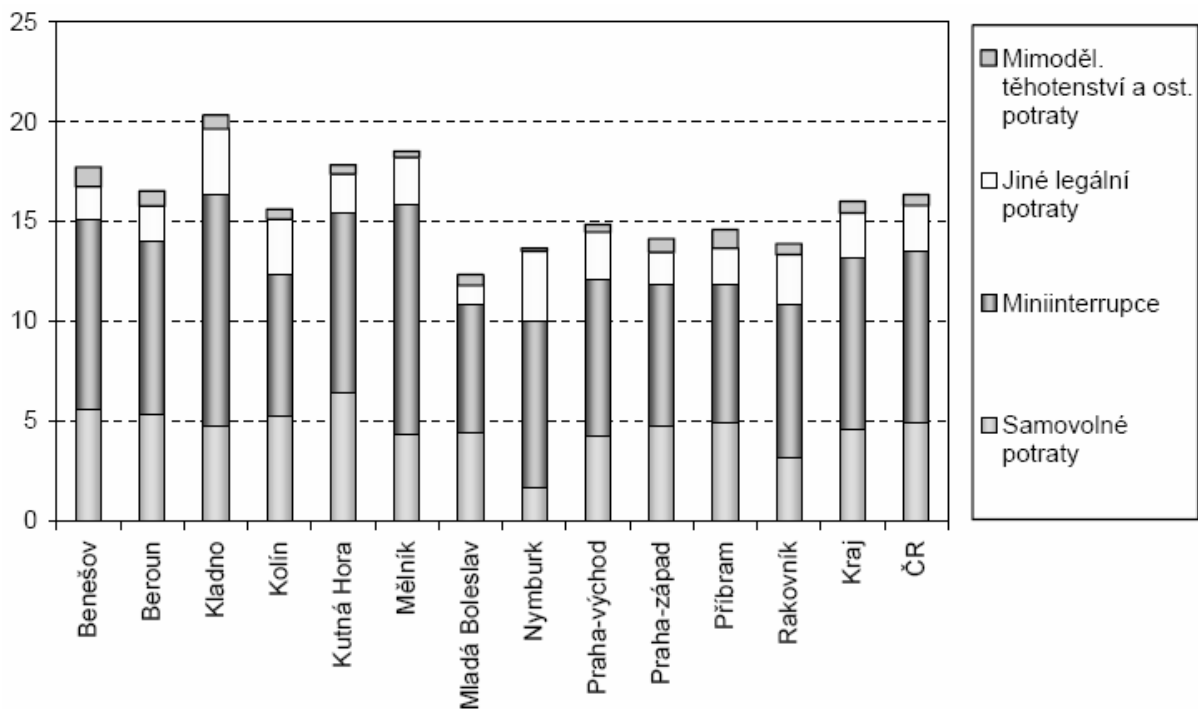
Graf 18: Vývoj počtu potratů v Kolíně

Zdroj: ČSÚ

Pro úplnost uvedme také graf, který poskytuje pohled na typy a počet potratů v Kolíně a jednotlivých okresech Středočeského kraje. Data jsou z roku 2004, novější nejsou v době zpracování analýzy k dispozici.

Graf 19: Potratovost *) kraje v roce 2004

*) Na 1000 žen fertilního věku (15-49 let) v daném území

Zdroj: Ústav zdravotnictví a statistiky

Na závěr části s hlavními sociodemografickými charakteristikami uvedme jejich krátké shrnutí ve srovnání s celou Českou republikou. Kolín (v míře na 1000 obyvatel) se od celorepublikového průměru neliší co do počtu sňatků, v počtu živě narozených, v počtu zemřelých a přirozeném přírůstku. Vykazuje však vyšší počet rozvodů, v počtu živě narozených mimo manželství na 100 celkem živě narozených i počtu potratů na 100 narozených. Co se týče celkového přírůstku obyvatel, Kolín jej v roce 2005 měl několikanásobně vyšší ve srovnání s celorepublikovým průměrem.

Ukazatel	město Kolín	ČR celkem
Počet sňatků na 1 000 obyvatel	5,1	5,1
Počet rozvodů na 1 000 obyvatel	5,2	3,1
Počet rozvodů na 100 sňatků	95,5	60,7
Počet živě narozených na 1 000 obyvatel	10,1	10,0
Počet živě narozených mimo manželství na 100 celkem živě narozených	26,2	17,1
Počet potratů na 1 000 obyvatel	4,6	5,9
Počet potratů na 100 narozených	45,9	39,0
Počet zemřelých na 1 000 obyvatel	11,4	10,5
Přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel	-1,3	-0,6
Celkový přírůstek na 1 000 obyvatel	23,2	3,0

rok 2005

2.4 Další charakteristiky obyvatel Kolína

Mezi další charakteristiky kolínské populace, které však již neřadíme mezi sociodemografické, patří zejména struktura vzdělání, národnostní struktura, složení domácností a nezaměstnanost

2.4.1 Národnostní struktura a cizinci

Zvýšené migrační toky dané zejména vstupem České republiky jsou důvodem, proč je potřeba brát v úvahu i mnohonárodnostní strukturu obyvatelstva. Cenzovní šetření statistického úřadu a další bilance obyvatelstva sledují v této oblasti dvě charakteristiky, jimiž jsou státní občanství a národnost. Srovnávání vývoje národnosti je složité, protože způsob a metodika se v průběhu času velmi měnily a údaje jsou proto jen málo srovnatelné. Státní občanství je legislativní charakteristika, národnost je osobní charakteristika daná vlastním uvažováním respondenta.

Vývoj národnostní struktury v Kolíně

Kolín stejně jako celá Česká republika se stále vyznačují velmi homogenní národnostní strukturou. Podíl české (včetně moravské a slezské) národnosti se snižuje jen velmi mírně, přičemž nejvíce k národnostní diferenciaci dochází v Praze. Mezi dvěma posledními sčítáními lidu v letech 1991 a 2001 poklesl podíl

české, moravské a slezské národnosti v České republice z 94,8% na 94,2%, v Kolíně z 96,9% na 96,3%.

Po změně politického režimu v roce 1989 se mírně proměňuje skladba národností žijících v ČR. Zejména po roce 1993 vykazuje určitý pokles slovenská národnost a dále pak národnosti polská, německá a maďarská. Roste naopak podíl osob, které se hlásí k vietnamské, ruské, ukrajinské, bulharské a rumunské národnosti.

Poněkud problematickou je národnost romská. Protože je tato příslušnost často vnímaná jako stigmatizující pro své nositele í, v posledním cenzu se k ní přihlásila jen velmi malá část obyvatel, dokonce několikanásobně nižší než při sčítání v roce 1991.

Tabulka 5: Počet a podíl národností na složení obyvatelstva Kolína

Národnost	SLDB 1991		SLDB 2001	
	počet osob	v %	počet osob	v %
česká	30 482	96,5%	29 121	96,2%
moravská	120	0,4%	41	0,1%
slezská	2	0,0%	1	0,0%
slovenská	614	1,9%	307	1,0%
romská	157	0,5%	27	0,1%
polská	25	0,1%	26	0,1%
německá	23	0,1%	21	0,1%
ukrajinská	34	0,1%	49	0,2%
ostatní či nezjištěná	138	0,4%	665	2,2%

Zdroj: ČSÚ

Wybrané demografické charakteristiky některých národností v ČR:

- **vietnamská:** tato národnost má vysoký podíl osob s dlouhodobým pobytem, má rovněž vysoký podíl osob v produktivním věku a naopak nízký podíl starších osob a dětí. Zároveň vykazuje nižší podíl mužů a nepříznivou vzdělanostní strukturu, která se však v poslední době začíná zlepšovat. Vysoká ekonomická aktivita.
- **romská:** vykazuje vysokou plodnost a vysoký podíl dětské složky, z důvodu vyšší úmrtnosti menší podíl poproduktivní složky. Nepříznivá vzdělanostní struktura a nízká ekonomická aktivita.
- **ruská a ukrajinská:** opět vysoký podíl osob s dlouhodobým pobytem, silné zastoupení produktivní složky, nízký podíl dětské složky a vyšší podíl žen. Velmi příznivá vzdělanostní struktura a vysoká míra ekonomické aktivity.

V souvislosti s rozšiřováním Evropské unie a flexibilizací pracovní síly se dá očekávat nárůst cizinců nebo obyvatel, kteří se hlásí k jiným národnostem. Lze těžko předpovídat, z jakých zemí budou imigranti přicházet a jaké bude jejich sociodemografické složení. Sílicí mezinárodní migrace může přinést rozličné problémy, které mohou mít efekt na lokální sociální politiku:

- příliv uprchlíků (nutnost azylových zařízení, problematika poskytnutí bydlení)

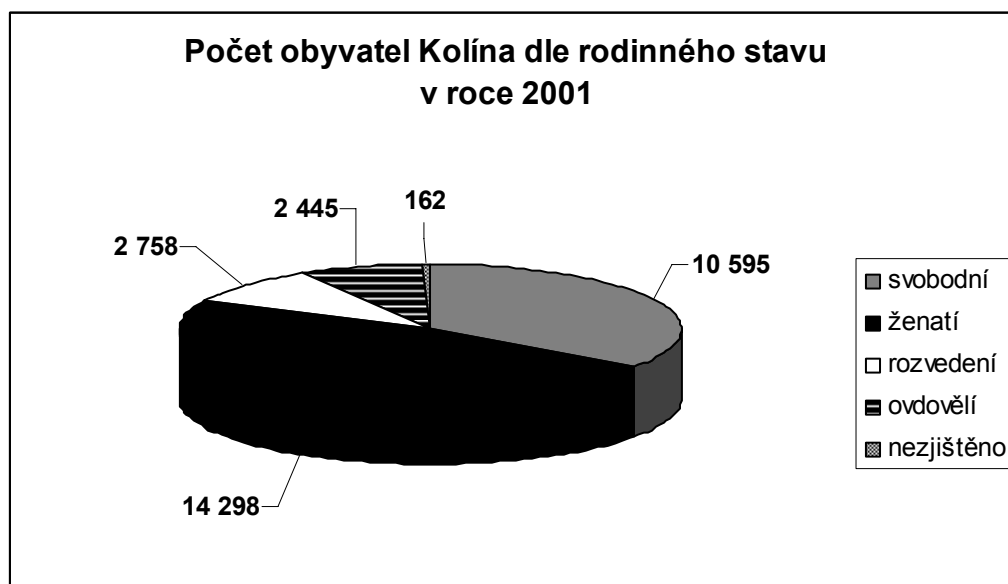
- otázky zdravotní a sociální péče
- problém integrace národnostní skupin do majoritní české společnosti
- problém xenofobních a intolerantních projevů společnosti
- možná segregace národnostních skupin, vznik ghett
- možný růst kriminality a dalších sociálně-patologických jevů

2.4.2 Rodinný stav a rodinná struktura

Mezi další charakteristiky sociodemografického složení obyvatelstva patří rodinný stav obyvatel a rodinná struktura domácností. Takřka polovina obyvatel Kolína žije v manželství, svobodná je zhruba třetina obyvatel. Rozvedení a ovdovělí tvoří obojí zhruba po desetinu obyvatelstva Prahy 6.

Následující graf uvádí počty obyvatel Kolína dle rodinného stavu v absolutních počtech.

Graf 20: Struktura obyvatel Kolína dle rodinného stavu v absolutních počtech

Zdroj: ČSÚ

Pro úplnost však uveďme ještě procentuální vyjádření zastoupení obyvatel Kolína v jednotlivých kategoriích rodinného stavu a jeho srovnání s celou ČR. Je patrné, že v tomto ohledu je situace v Kolíně podobná celorepublikové situaci.

Graf 21: Struktura obyvatel Kolína a ČR dle rodinného stavu

rodinný stav	Kolín	ČR
svobodní	35,0%	37,5%
ženatí	47,3%	46,4%
rozvedení	9,1%	7,9%
ovdovělí	8,1%	7,7%
nezjištěno	0,5%	0,6%

Zdroj: ČSÚ

Co se týče cenзовých domácností, jichž bylo při posledním sčítání lidu v Kolíně zhruba 13 tisíc, největší podíl mají domácnosti rodin s dětmi. Necelou třetinu z celkového počtu cenзовých domácností pak tvoří úplné rodiny bez závislých dětí. Pro oblast sociálních služeb je důležitý podíl úplných rodin se závislými dětmi a neúplných rodin se závislými dětmi, z nichž zejména ta druhá skupina bývá poměrně častým příjemcem sociálních služeb. **Neúplné rodiny se závislými dětmi tvoří v Kolíně poměrně podstatnou část domácností- je jich zde více než jeden tisíc a tvoří tak čtvrtinu z celkového počtu rodin se závislými dětmi.** Přesné počty jednotlivých typů domácností pak poskytuje následující tabulka. Neúplných rodin se závislými dětmi je více než čtyři tisíce, což je pro sociální služby významně velká potenciální cílová skupina.

Konkrétní počty typů domácností s ohledem na děti pak poskytuje tato tabulka č.6:

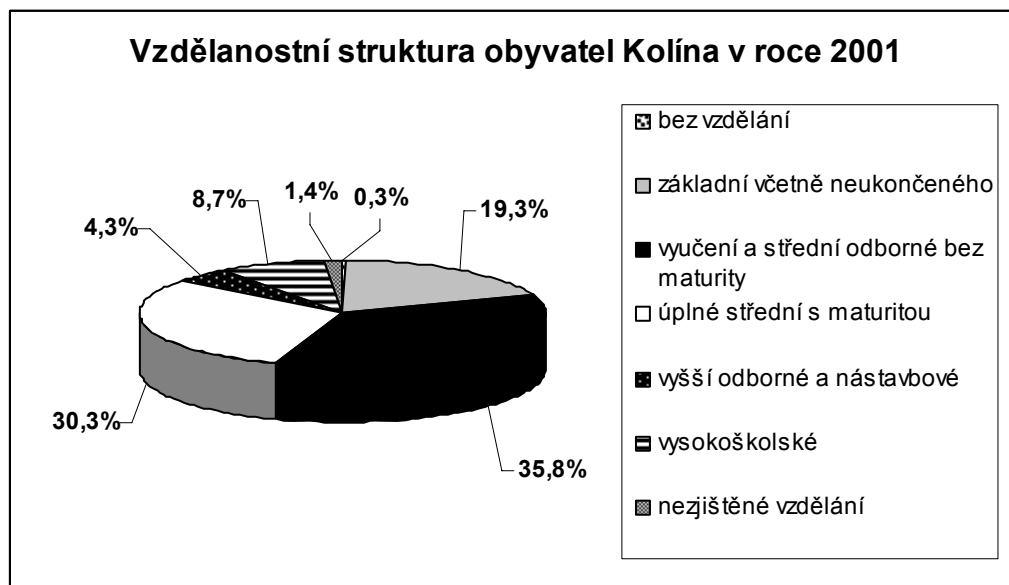
rodinný stav	Kolín		ČR	rozdíl
	počet	v %	v %	v %
úplné rodiny	7044	54,0%	54,6%	-0,7%
úplné rodiny bez závislých dětí	3 996	56,7%	53,3%	3,5%
úplné rodiny se závislými dětmi	3048	43,3%	46,7%	-3,5%
neúplné rodiny	1839	14,1%	13,5%	0,6%
neúplné rodiny bez závislých dětí	774	42,1%	40,4%	1,7%
neúplné rodiny se závislými dětmi	1065	57,9%	59,6%	-1,7%
nerodinné domácnosti	269	2,1%	2,0%	0,1%
domácnosti jednotlivců	3901	29,9%	29,9%	0,0%
celkem cenзовých domácností	13053			

Zdroj: ČSÚ

2.4.3 Vzdělanostní struktura

Pro celkový pohled na obyvatelstvo je důležitá i vzdělanostní struktura populace v komunitě. Kolín vykazuje ve srovnání s celou Českou republikou průměrně vzdělanou populaci. Vysokoškolské vzdělání má necelá desetina (8,7%) obyvatel, přičemž v celé ČR je to 8,9%. Největší podíl tvoří lidé s vyučením bez maturity a lidé s maturitou.

Graf 21: Struktura obyvatel Kolína dle nejvyššího dosaženého vzdělání

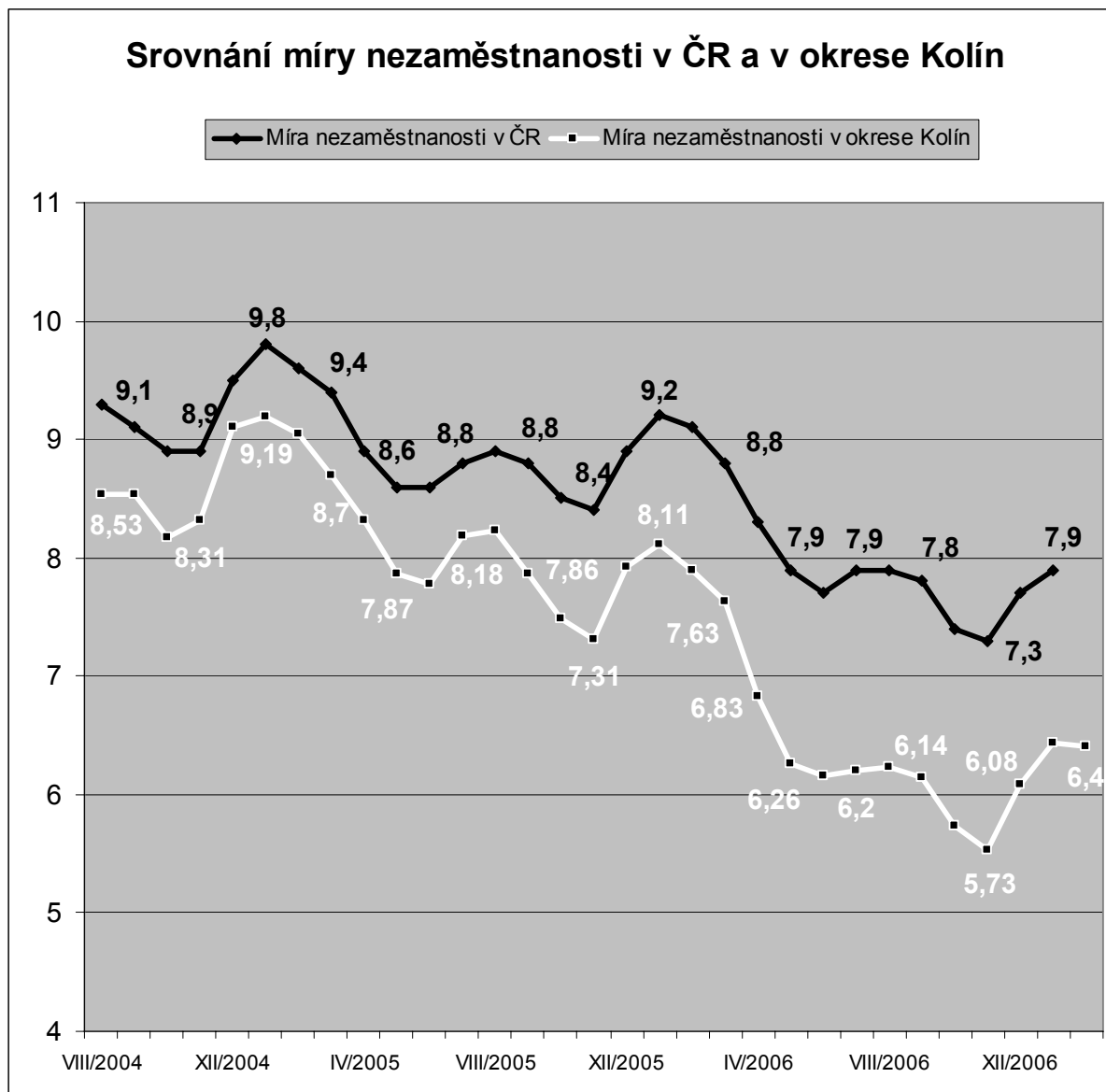

Zdroj: ČSÚ

2.4.4 Nezaměstnanost v okrese Kolín

Od roku 2004 vykazuje okres Kolín středně nízkou míru nezaměstnanosti. Pozitivní je fakt, že se od začátku roku 2006 uskutečňuje výraznější pokles nezaměstnanosti. Současná míra nezaměstnanosti v okrese Kolín osciluje kolem šesti procentních bodů, což je míra nezaměstnanosti obecně považovaná za nízkou. Zároveň byla v tomto okrese během celého sledovaného období od roku 2004 míra nezaměstnanosti nižší, než je celorepublikový průměr.

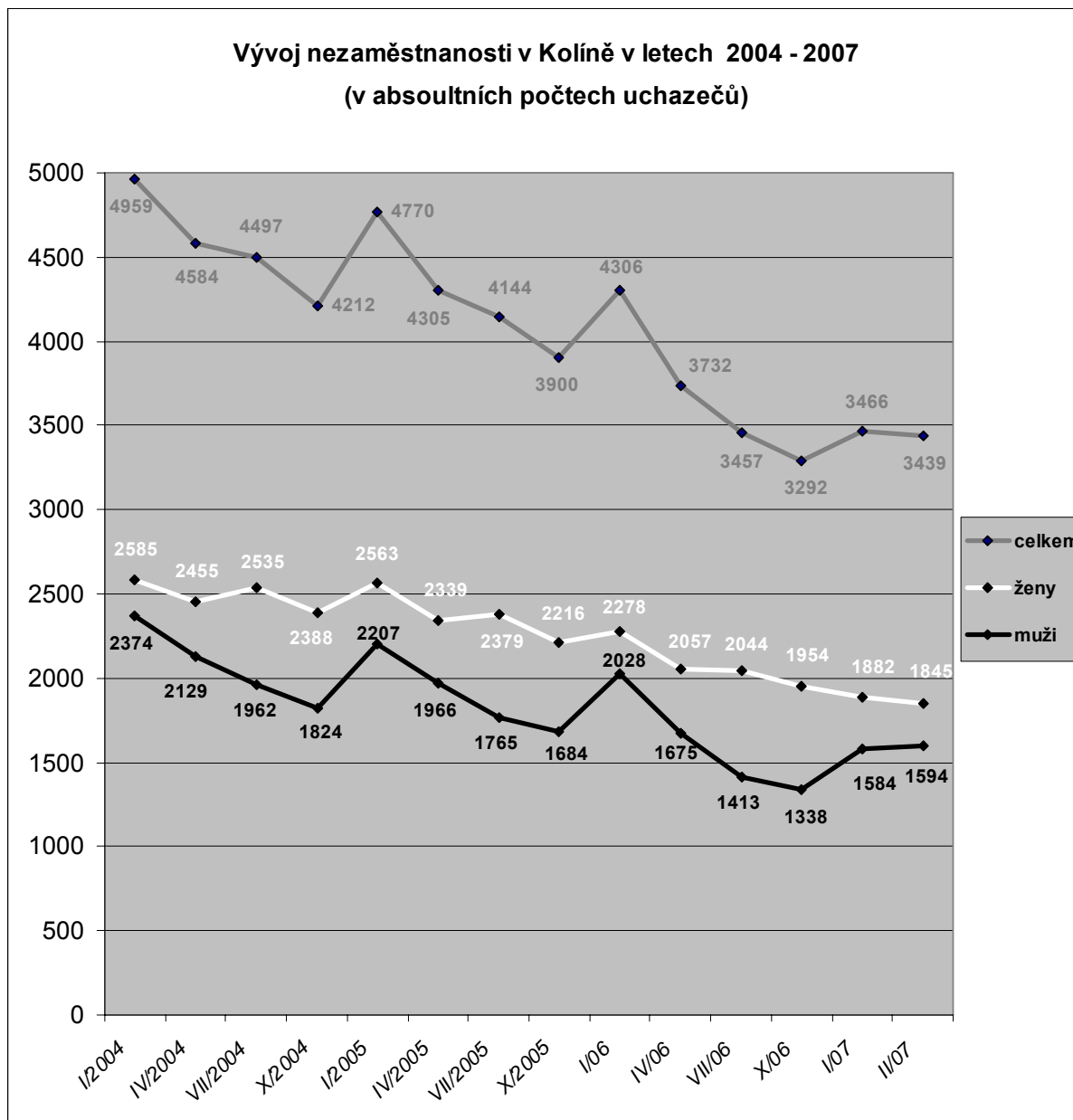
Graf 22: Míra nezaměstnanosti v Kolíně a ČR

Zdroj: Úřad práce Kolín

Pro potřeby komunitního plánování stojí také za pozornost vývoj nezaměstnanosti vyjádřený v absolutních počtech nezaměstnaných. V únoru 2007 bylo v okrese Kolín zhruba 3500 nezaměstnaných, přičemž na začátku roku 2004 se jednalo zhruba o pět tisíc osob. Za tříleté období se tedy uskutečnil velmi významný pokles. Po celé toto období bylo mezi nezaměstnanými v okrese Kolín více žen, než mužů.

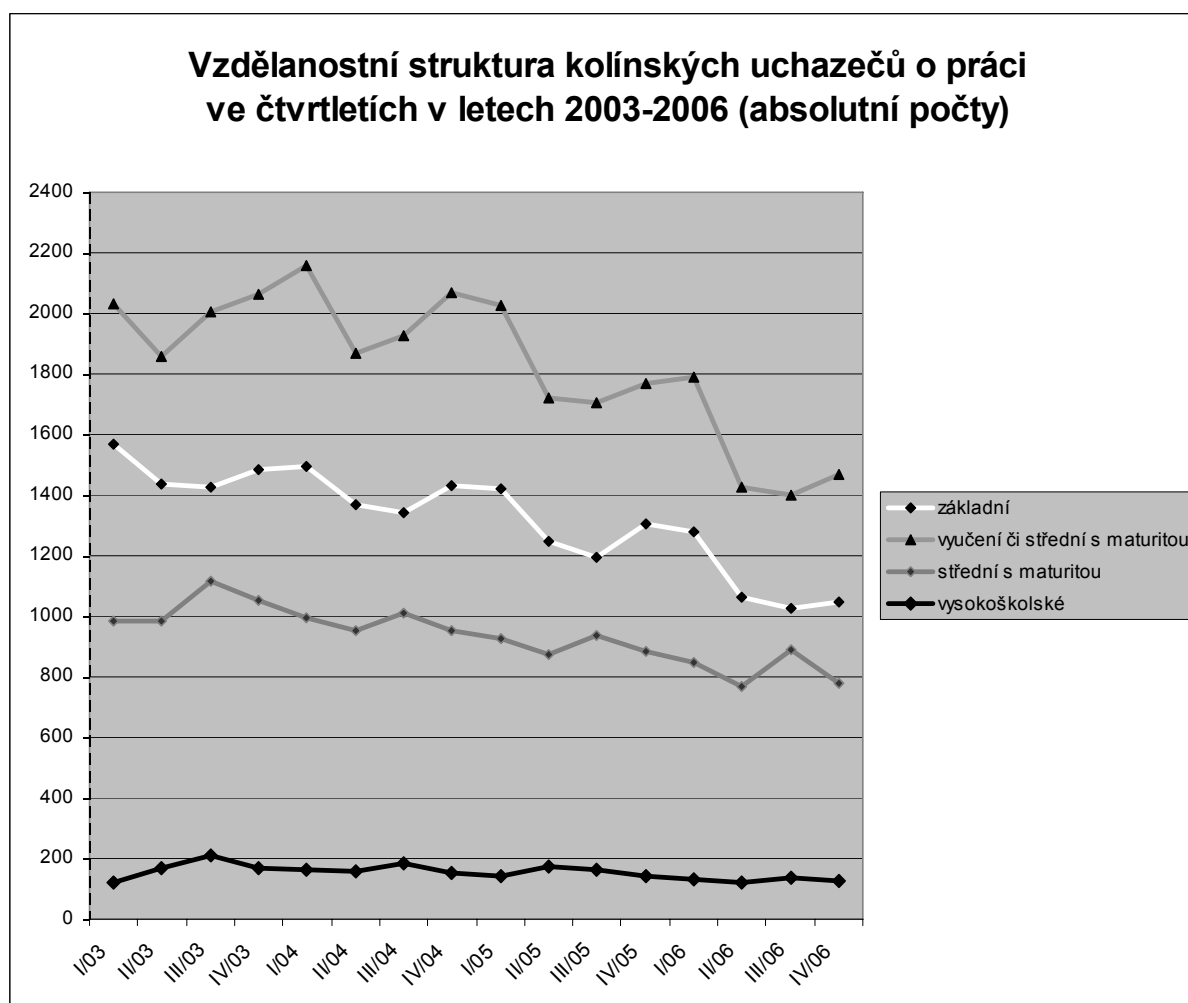
Graf 23: Vývoj nezaměstnanosti v Kolíně v absolutních počtech uchazečů

Zdroj: Úřad práce Kolín

Poslední graf týkající se nezaměstnanosti ukazuje strukturu nezaměstnaných podle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. I v okrese Kolín panuje v tomto ohledu klasická situace, platná obecně pro naprostou většinu regionů v České republice - marginální je nezaměstnanost vysokoškoláků, zatímco nejvíce nezaměstnaných je mezi vyučenými bez maturity. Osob se vzděláním ukončeným maturitou bylo v letech 2003 až 2006 zhruba dvakrát méně než osob bez maturity. Dle vyjádření kolínského Úřadu práce je pozvolný pokles nezaměstnanosti spojen s následujícím problémem: „za poslední dva roky došlo k obrovskému rozvoji automobilového průmyslu. Negativem může být, že pracovní místa jsou převážně v dělnických profesích, rozvoj výzkumných, vědeckých a výše kvalifikovaných pozic stagnuje“. Největší poptávka ze strany zaměstnavatelů byla v roce 2006 po kvalifikovaných dělnících a pracovnících ve službách.

Graf 23: Struktura kolínských uchazečů o práci dle vzdělání v absolutních počtech

Poměrně nízká míra nezaměstnanosti neznamená, že by neexistovaly závažné problémy uplatnění některých sociálně demografických skupin obyvatel na kolínském trhu práce.

Jedná se zejména o následující problémy:

- trend zvyšujícího se počtu nezaměstnaných mladistvých osob- problémy s nalezením práce mají zejména osoby ve věku do 25 let
  - z nich nejvíce uchazeči bez praxe
- trend zvyšujícího se počtu nezaměstnaných osob se změněnou pracovní schopností (ZPS)
- složitější uplatňování osob nad padesát let a osob vracejících se z mateřské dovolené
- nárůst počtu dlouhodobě nebo opakovaně evidovaných uchazečů o zaměstnání

Reálný počet nezaměstnaných v kolínském okrese je v oficiálních statistikách spíše podhodnocen, protože podle odhadů Ministerstva práce a sociálních věcí se na úřadech práce neregistruje (v celé ČR) asi jedna sedmina nezaměstnaných. K 31. 12. 2006 evidoval Úřad práce v Kolíně nabídku 734 (loni 570) volných

pracovních míst. Pro osoby se zdravotním postižením pouze 31 volných pracovních míst.

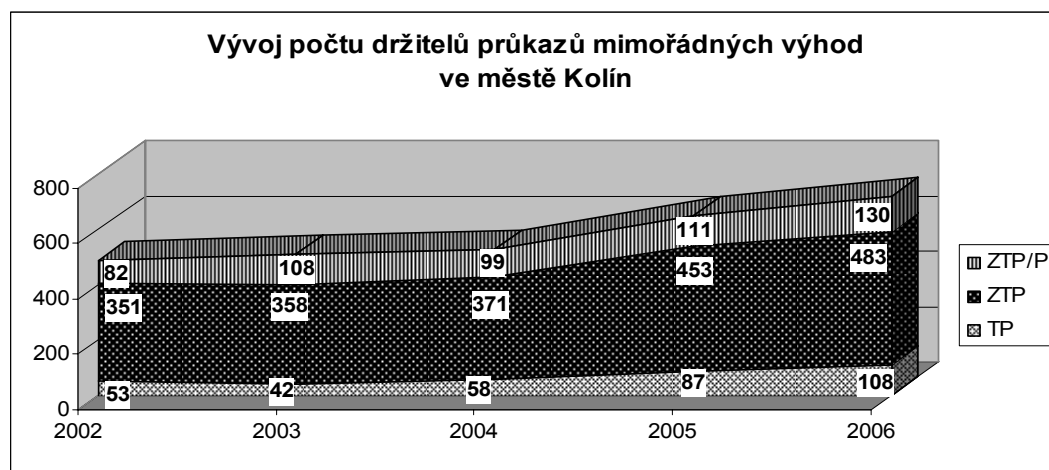
3. ÚDAJE OSVZ MÚ KOLÍN

Následující údaje nebývají standardní součástí sociodemografické analýzy, Nicméně, detailní data poskytnuté Odborem sociálních věcí a zdravotnictví MÚ Kolín je velmi vhodné v této analýze uvést, protože mohou být v procesu komunitního plánování sociálních služeb taktéž velmi důležitá. Ukazují totiž zcela konkrétní kvantitativní fakta týkající se přímo cílových skupin sociálních služeb a jejich počty, s nimiž přicházely příslušné instituce do styku v pětiletém období od roku 2002 do roku 2006.

V této části se seznámíme s vývojem počtu držitelů průkazů mimořádných výhod, žadatelů o přijetí do institucí péče o seniory, údaji kurátorů pro mládež a dospělé a dalšími. Tyto údaje jsou děleny na data týkající se samotného Kolína a regionu PO3 včetně Kolína. Je tomu tak proto, aby bylo v rámci procesu komunitního plánování zřetelné, kolik případů se týká Kolína samotného a kolik okolního regionu.

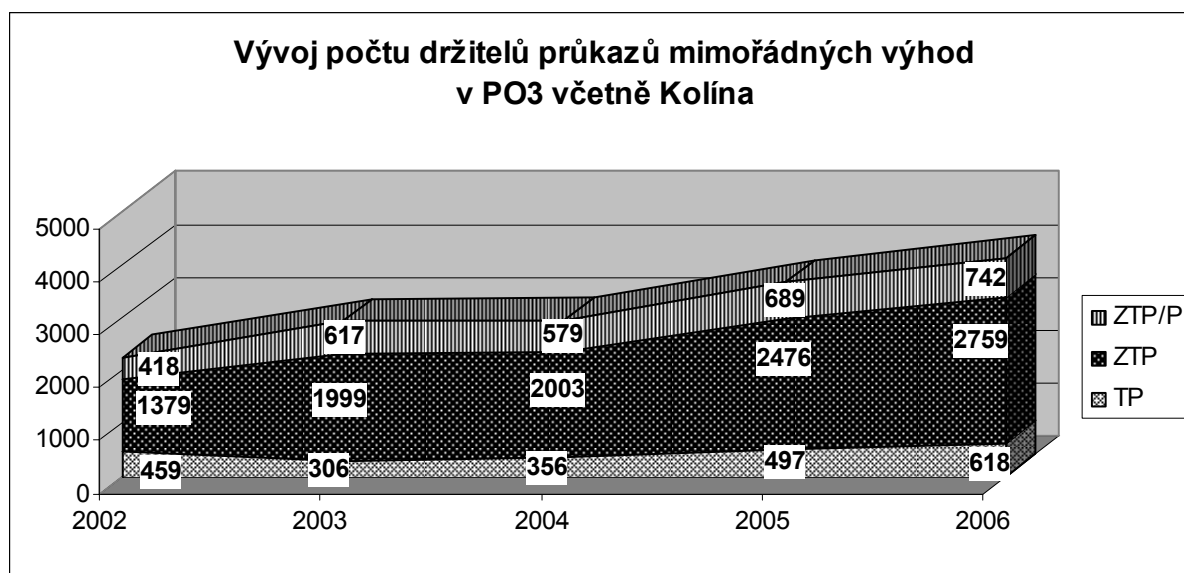
Při komunitním plánování sociálních služeb je podstatné vědět, jak se vyvíjejí počty uvnitř skupin osob, jimž je třeba nějakým způsobem zabezpečit pomoc ze strany institucí poskytujících sociální služby. Zvláště důležité je tomu v případě zdravotně postižených a seniorů, kteří se často bez takové pomoci nemůžou existenčně obejít. Co se týče zdravotně postižených, jejich počty se standardně určují na základě počtu osob, jimž je přiznán status zdravotního postižení ve třech stupních: TP, ZTP, ZTP/P. Lidé se stupněm ZTP tvoří majoritu a v Kolíně tomu není jinak. S ohledem na plánování rozvoje sociálních služeb je fakt, že se ve všech třech skupinách zdravotního postižení počet osob zvyšoval. **Ve skupině ZTP/P se počet osob za celé sledované období (2002-2006) zvýšil o celých 58%, ve skupině ZTP se počet osob zvýšil za těchto pět let o 38% a ve skupině TP dokonce o 103%. Celkový podíl držitelů průkazů mimořádných výhod na kolínské populaci se výrazně zvýšil z 1,6% v roce 2002 na 2,4% v roce 2005.** Tato skutečnost by v dalším plánovacím procesu měla být brána na zřetel, protože rostoucí počty zdravotně postižených v posledních pěti letech alespoň statisticky a teoreticky vytvářejí větší tlak na sociální péči.

Graf 24: Vývoj počtu držitelů průkazů mimořádných výhod v Kolíně

Pokud vezmeme v úvahu celý region PO3 včetně Kolína, je patrné, že nárůst osob jednotlivých skupinách dle stupně postižení byl ještě strmější, než tomu je v případě samotného města Kolín, zvláště v případě stupňů ZTP a ZTP/P. Za pětileté sledované období se v regionu PO3 včetně Kolína zvýšil počet držitelů průkazů mimořádných výhod o 83% a jejich nárůst lze považovat za poměrně plynulý.

Graf 25: Vývoj počtu držitelů průkazů mimořádných výhod v PO3 včetně Kolína

Druhou skupinou mající velký tlak na oblast sociálních služeb jsou senioři. Podobně jako je tomu u zdravotně postižených, potřeby této skupiny občanů jsou velmi různorodé a u konkrétních osob často velmi odlišné. Jednotliví senioři či seniorky potřebují od institucí poskytujících sociální služby různé druhy pomoci, což odvisí od jejich zdravotního stavu. Klíčovým termínem je soběstačnost.

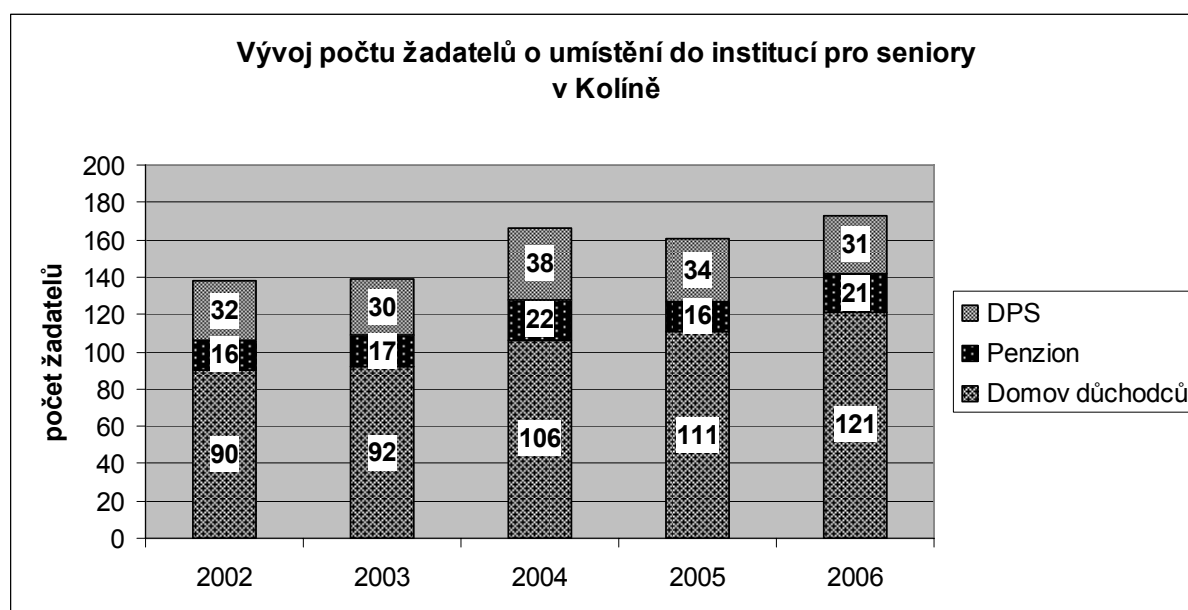
Úroveň soběstačnosti seniora či seniorky - tedy nakolik je schopen či schopna se o sebe postarat - je atributem, který vyvíjí poptávku po těch kterých sociálních službách a objemu konkrétních úkonů. Shrnutí ve statistikách potřebu pomoci pro seniory s ohledem na míru jejich soběstačnosti je problematické, pokud neproběhlo detailní šetření seniorské populace. Nicméně je možné využít alespoň hrubého modelu výzkumníků Nového a Víška, kteří na základě svých rozsáhlých výzkumů navrhli obecnou tabulku, která shrnuje podíly osob - seniorů dle stupně jejich soběstačnosti ve statisticky standardní obecné lokalitě. **Pokud tyto podíly využijeme a přepočítáme pro město Kolín dle stavu v roce 2006, vidíme, že potřeba rezidenční péče existuje v případě padesáti až sta seniorů či seniorek, domácí péči pak s ohledem na nižší soběstačnost potřebuje až pět set seniorů či seniorek a potřebu pomoci v domácnosti teoreticky má až tisícovka kolínských seniorů či seniorek.** Tyto údaje je třeba chápat jako vodítko, reálný stav se od těchto teoreticky zakotvených údajů může lišit.

Tabulka 7: Teoreticky modelované počty seniorů dle intenzity potřeby péče

stav seniora	podíl seniorů	přepočet na potenciální počet osob v Kolíně
soběstačnost (popř. s pomocí rodiny)	70-80%	4600-5200
potřeba pomoci v domácnosti	10-15%	650-1000
potřeba domácí péče	6-8%	400-500
potřeba rezidenční péče	1-2%	50-100

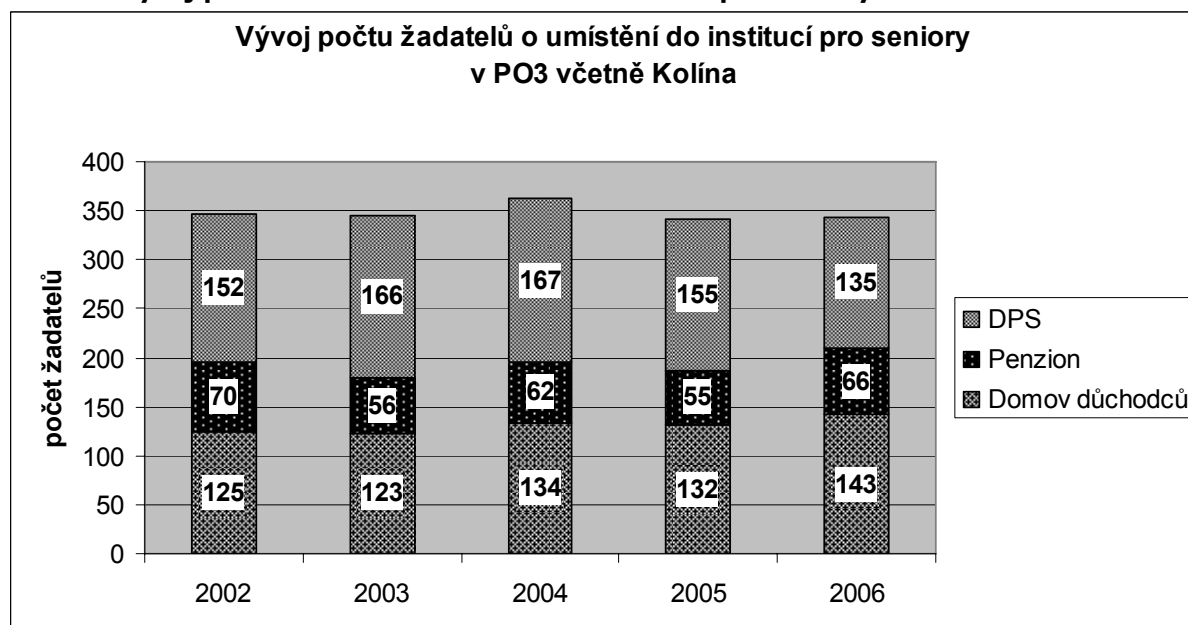
K dispozici jsou ovšem reálná data OSVZ MÚ Kolín, která se týkají počtu žadatelů o umístění do institucí poskytujících péči o seniory - do domova důchodců, do penzionu a domu s pečovatelskou službou. Narůstající podíl seniorů v populaci vede k předpokladu, že se počet žadatelů o umístění do těchto institucí bude zvyšovat, v případě Kolína to však neplatí pro penziony a domy s pečovatelskou službou. Za posledních pět let nepozorujeme výrazné zvýšení počtu žadatelů. **V případě domova důchodců je tomu již poněkud jinak - zde se počet žadatelů průběžně zvyšoval a za pět let vzrostl o 34% z devadesáti žadatelů za rok na 121 za rok.** Tímto počtem překonal i potřebu předpovídanou předchozí teoreticky modelovanou tabulkou. Celkově se od roku 2002 zvýšil počet žadatelů o umístění do institucí pro seniory (DD, DPS a Penzion) zvýšil o 25%. S dalším zvyšováním počtu žadatelů o typy těchto služeb by se do budoucna mělo počítat.

Graf 26: Vývoj počtu žadatelů o umístění do institucí pro seniory v Kolíně

Graf týkající se počtu osob s poptávkou po umístění do institucí pro seniory pro celý region PO3 včetně Kolína ukazuje, že nárůst žadatelů je spíše problémem samotného Kolína. V celé PO3 se počet žadatelů za posledních pět let držel na zhruba stejné úrovni. Mírně se zvýšil počet žadatelů o umístění do domova důchodců, kdežto v porovnání s rokem 2002 se mírně snížila poptávka o umístění do penzionu či domu s pečovatelskou službou.

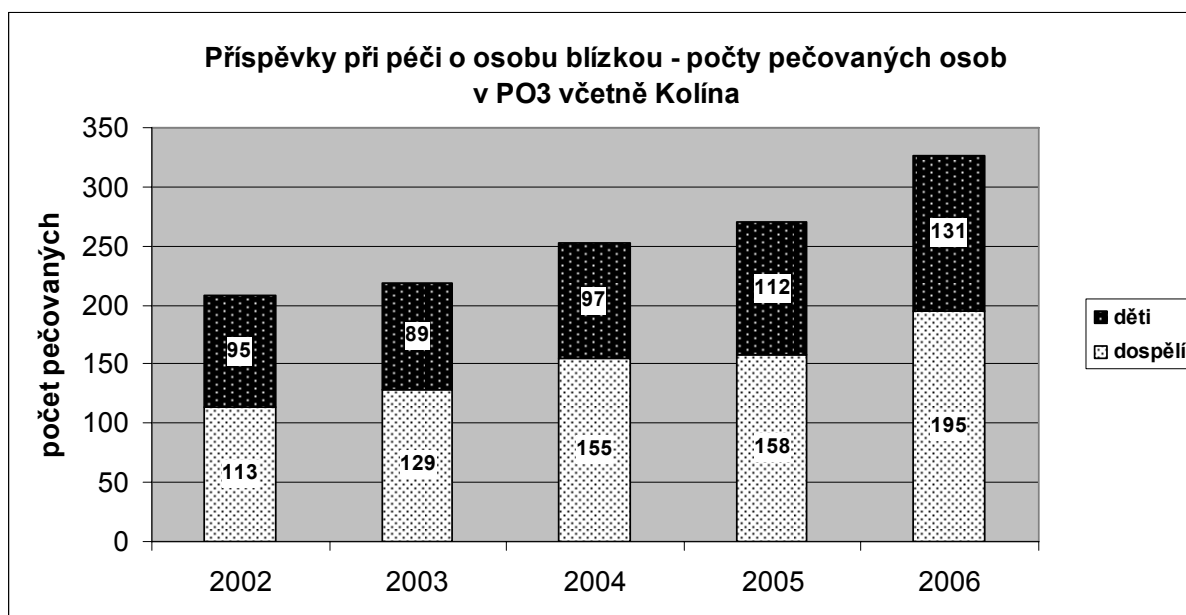
Graf 27: Vývoj počtu žadatelů o umístění do institucí pro seniory v PO3 včetně Kolína

Další důležitá sociálně politickou charakteristikou lokality se týká péče o zdravotně znevýhodněné, o něž je pečováno nikoli ze strany institucí sociálních služeb, ale v první řadě osobami blízkými. Počet osob, o něž je pečováno osobami blízkými, indikuje počet lidí, kteří dostávají příspěvek při péči o osobu blízkou. Co se týče regionu PO3 včetně Kolína, je velmi patrný nárůst osob, o něž je pečováno tímto způsobem, ať už je pečováno o děti či dospělé. Nárůst může být ovlivněn třemi faktory.

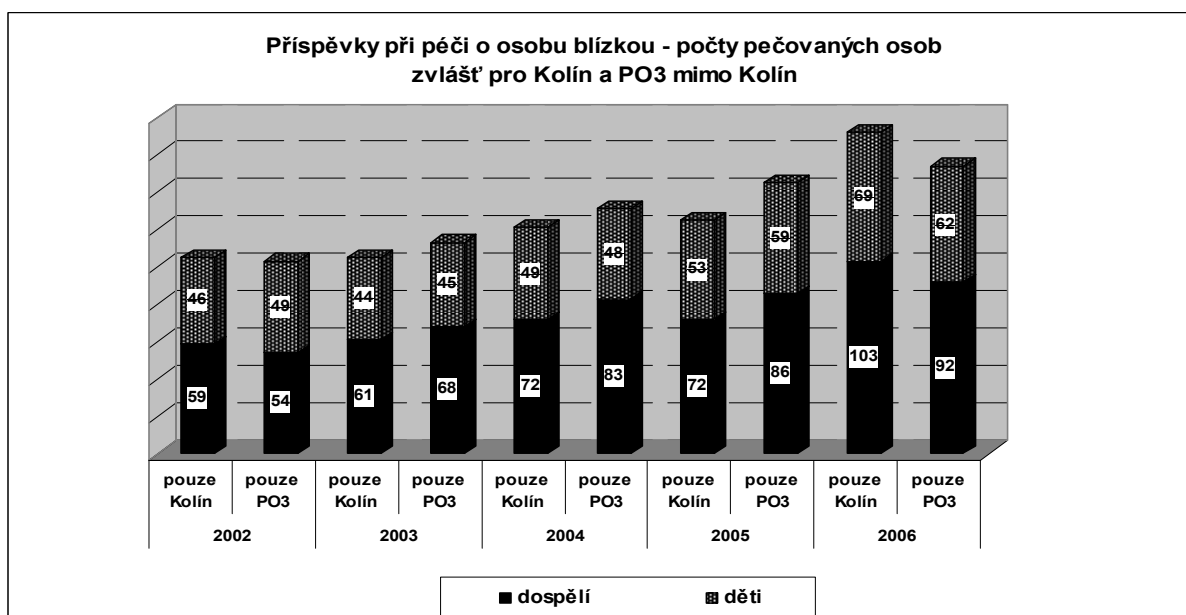
Za první, v populaci se zvyšuje počet osob, které péči potřebují, *za druhé* roste společenské povědomí vůči možnostem pečovat o své blízké doma s institucionální dopomocí a *za třetí*, důstojnější výše finančního příspěvku při péči o sobu blízkou má větší motivační vliv. V celém regionu PO3 se počet pečovaných osob, jak je patrné z následujícího grafu, se od roku 2002 zvýšil výrazně - celkově o 56%, přičemž v případě dospělých se jednalo o nárůst 73%, u dětí o 38%-ní nárůst.

Graf 28: Vývoj počtu pečovaných osob dle poskytnutých příspěvků při péči o osobu blízkou

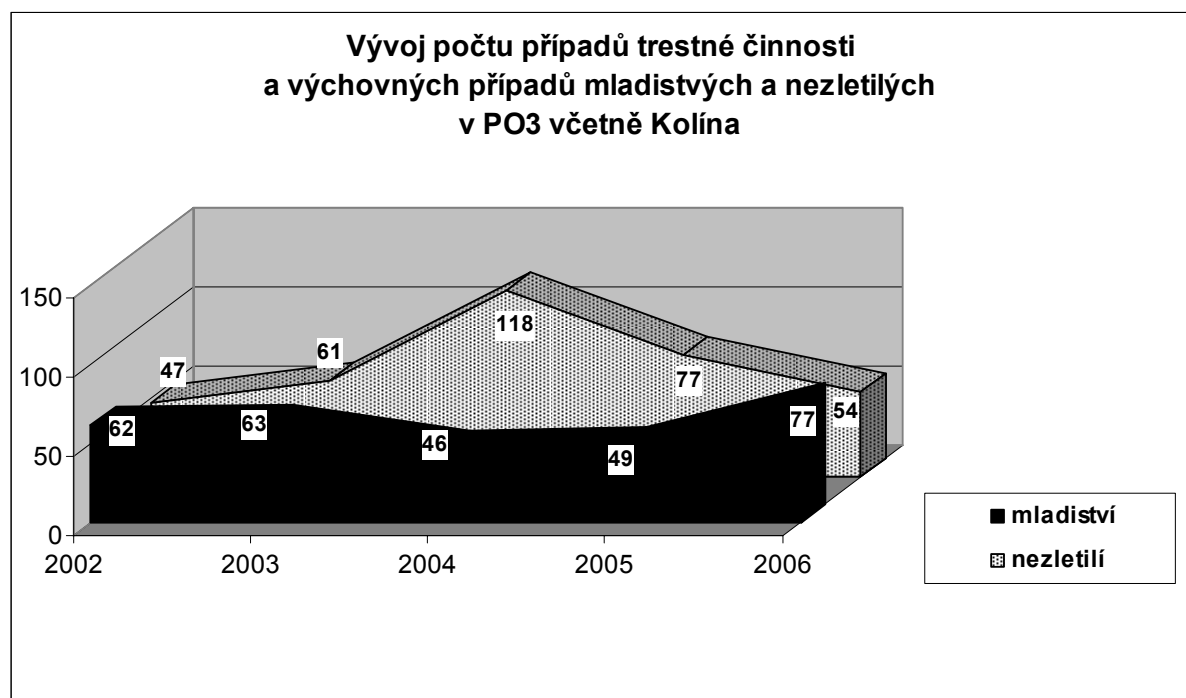
Pro potřeby komunitního plánování je však vhodné podívat se na tento problém také v případě samotného Kolína a zbytku regionu PO3 mimo Kolín. Je patrné, že počty pečovaných osob jsou v Kolíně i zbytku PO3 téměř shodné - polovina pečovaných v tomto PO3 tedy pochází z Kolína. Největší nárůst osob pečovaných osobami blízkými vykázal Kolín v roce 2006, do té doby se sice nárůst pozorovat dal, ale byl spíše pozvolný. Oproti roku 2002 se v Kolíně jednalo o celkový nárůst 63% pečovaných osob, přičemž výraznější nárůst byl stejně jako v celém regionu PO3 zaznamenán v případě dospělých.

Graf 28: Vývoj počtu pečovaných osob dle poskytnutých příspěvků při péči o sobu blízkou zvlášť pro Kolín a region PO3

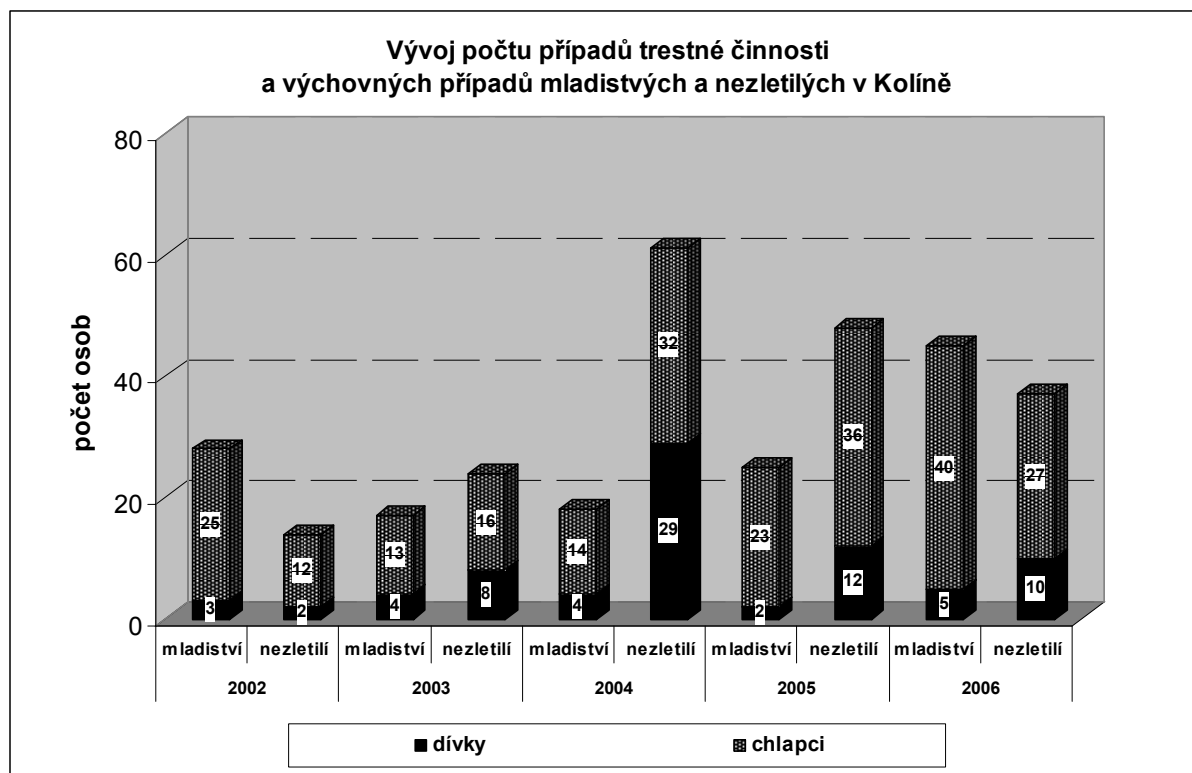
Údaje kurátorů pro mládež a dospělé jsou čísla, které určitým způsobem nastiňují míru sociálně patologických jevů v lokalitě. Jejich interpretace se nemůže řídit přímou úměrou, dle které by zvyšování případů trestné činnosti či výchovných případů znamená rostoucí kriminalitu či sílící sociálně patologické ovzduší. To sice může být pravda, nicméně to může znamenat také lepší práci policie při objasňování trestné činnosti či dalších profesionálů při monitorování patologického chování mládeže. Následující graf ukazuje, jak se v celém regionu PO3 včetně Kolína vyvíjel počet trestné činnosti a výchovných případů mladistvých a nezletilých. V případě mladistvých dosáhly tyto případy největší hodnoty loni, v případě nezletilých v roce 2004, kdy se jednalo o velmi strmý nárůst. **Celkově se však dá říci, že se počet trestních či výchovných deliktů mládeže v celé PO3 včetně Kolína za posledních pět let příliš dramaticky nevyvíjel.**

Graf 29: Vývoj počtu případů trestné činnosti a výchovných případů nezletilých a mladistvých

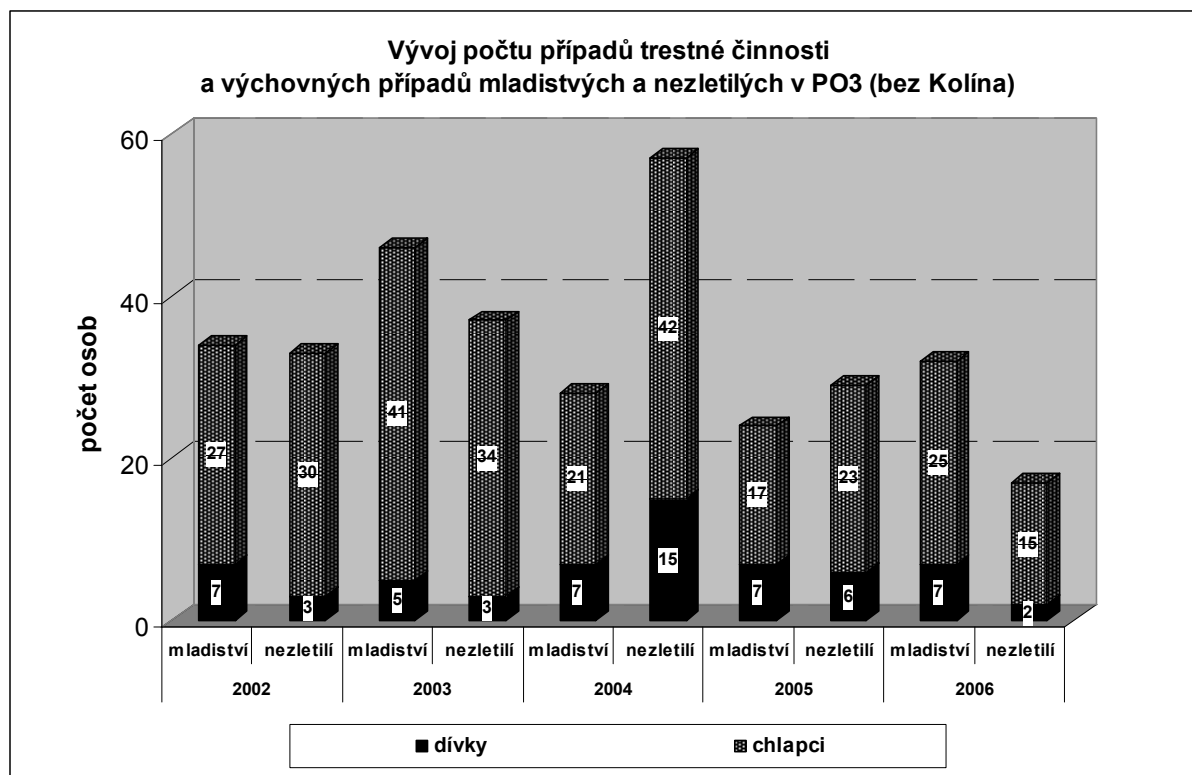
Situace je však poněkud jiná, zaměříme-li se na samotný Kolín. **V průběhu posledních pěti let se dá pozorovat poměrně významný nárůst těchto deliktů v posledních dvou letech, pokud hodnoty srovnáme s prvními dvěma roky sledovaného období.** Co se nezletilých týče, za povšimnutí stojí zvýšení podílu dívek na těchto deliktech.

Graf 30: Vývoj počtu případů trestně činnosti a výchovných případů nezletilých a mladistvých v samotném Kolíně

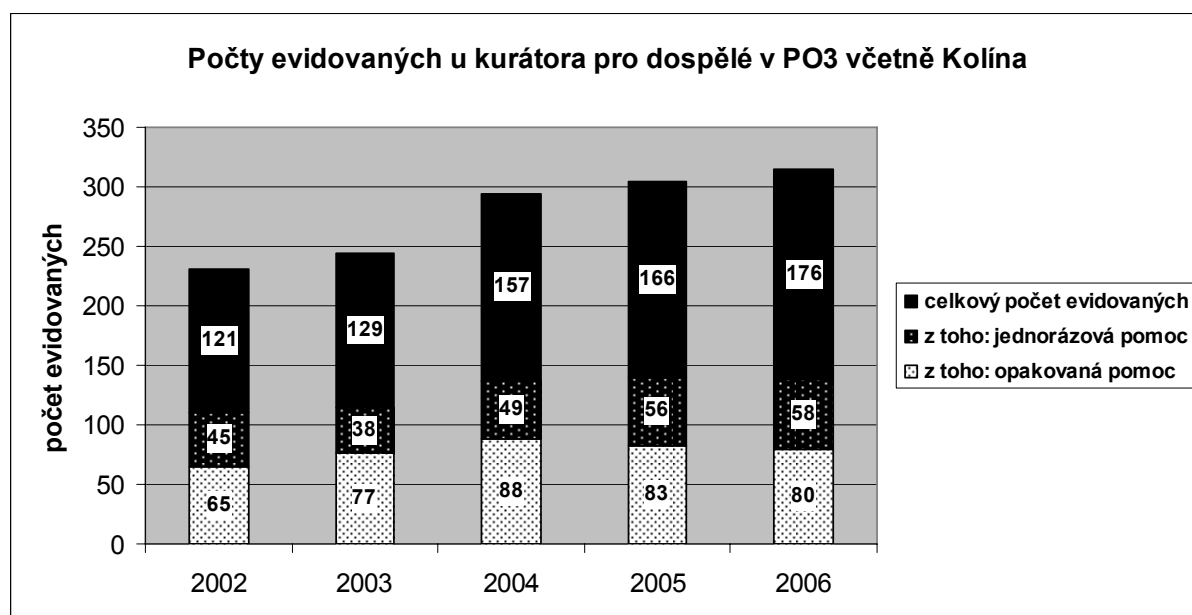
Ve zbytku PO3 bez Kolína se naopak dá pozorovat určitý, byť nevelký, pokles. Do budoucna se dá předpokládat, i na základě celkového trendu pozorovatelného na území celé ČR, že počet trestních a výchovných deliktů mladistvých a nezletilých nezaznamená pokles, naopak bude mít tendenci se zvyšovat. Při komunitním plánování by proto mělo být námětem diskusí, kterými nástroji a opatřeními je možné poskytovat prevenci tak, aby se možný nárůst sociálně patologického chování mládeže co možná nejvíce dařilo brzdít.

Graf 31: Vývoj počtu případů trestné činnosti a výchovných případů nezletilých a mladistvých v regionu PO3 mimo Kolín

Poslední údaje této analýzy se zaměřují na osoby evidované u kurátora pro dospělé. Základně je možno říci, že se jedná o osoby, které ve své životní situaci potřebují určitou institucionální podporu. Jak patrně, v celé PO3 včetně Kolína se počet těchto osob v průběhu posledních pěti let poměrně výrazně zvýšil - od roku 2002 do roku 2006 o plných 45%.

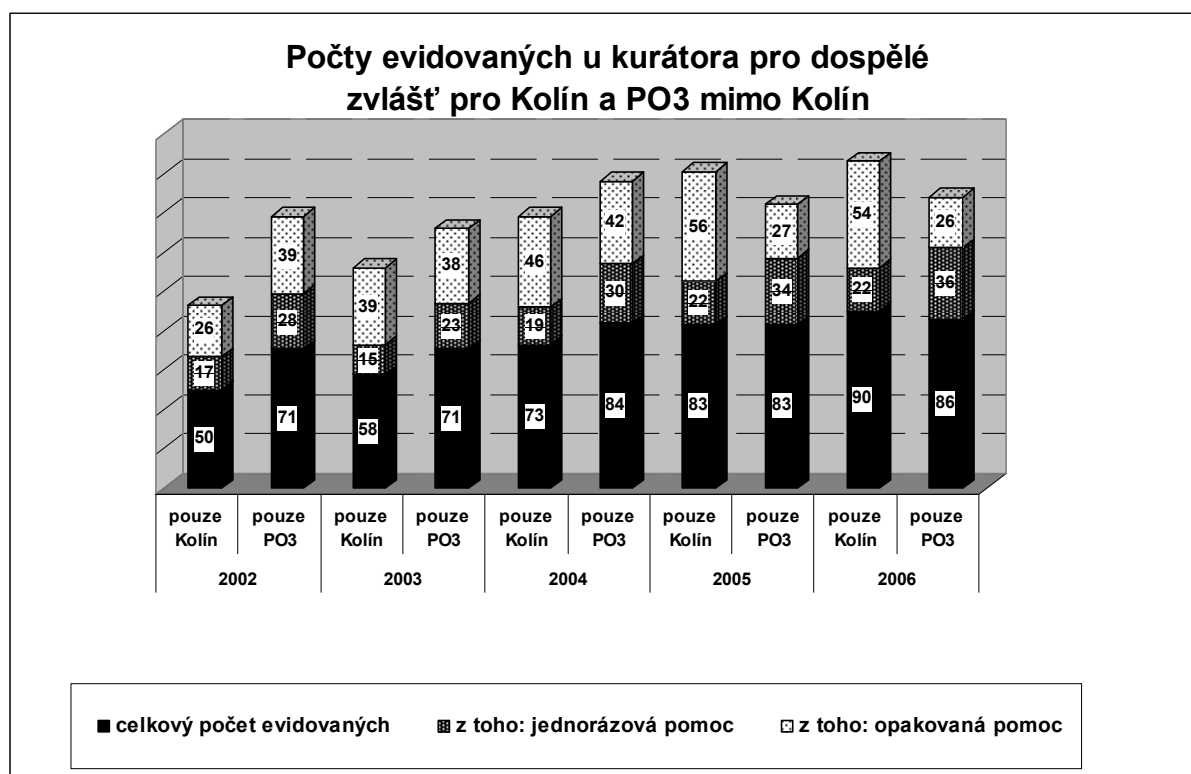
Graf 32: Vývoj počtu evidovaných u kurátora pro dospělé

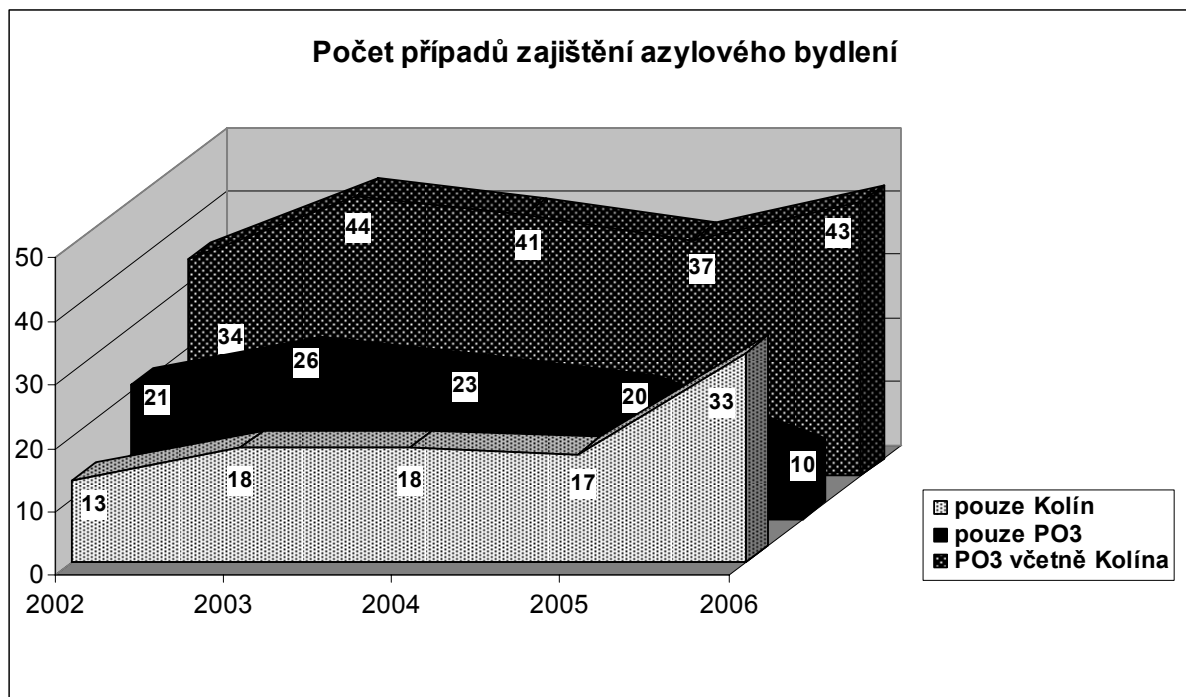
V samotném Kolíně byl tento nárůst ještě strmější - **za uplynulých pět let se počet osob evidovaných u kurátora pro dospělé zvýšil z 50 osob v roce 2002 na 90 osob v roce 2005, tedy o plných osmdesát procent.** V zásadě může tento nárůst být ovlivněn dvěma hlavními faktory, z nichž jeden může být chápán jako negativní a druhý jako pozitivní - tento nárůst totiž může indikovat jak to, že se v nepříznivé životní situaci ocitá čím dál více dospělých lidí, stejně jako to, že čím dál více lidí v nepříznivé životní situaci má důvěru obrátit se s žádostí o pomoc na příslušnou instituci. S ohledem na dosavadní plynulost nárůstu evidovaných se dá předpokládat, že počet osob, které se ve své nepříznivé životní situaci obrátí na úřady, nadále poroste.

Graf 33: Vývoj počtu evidovaných u kurátora pro dospělé zvláště pro Kolín a PO3 mimo Kolín

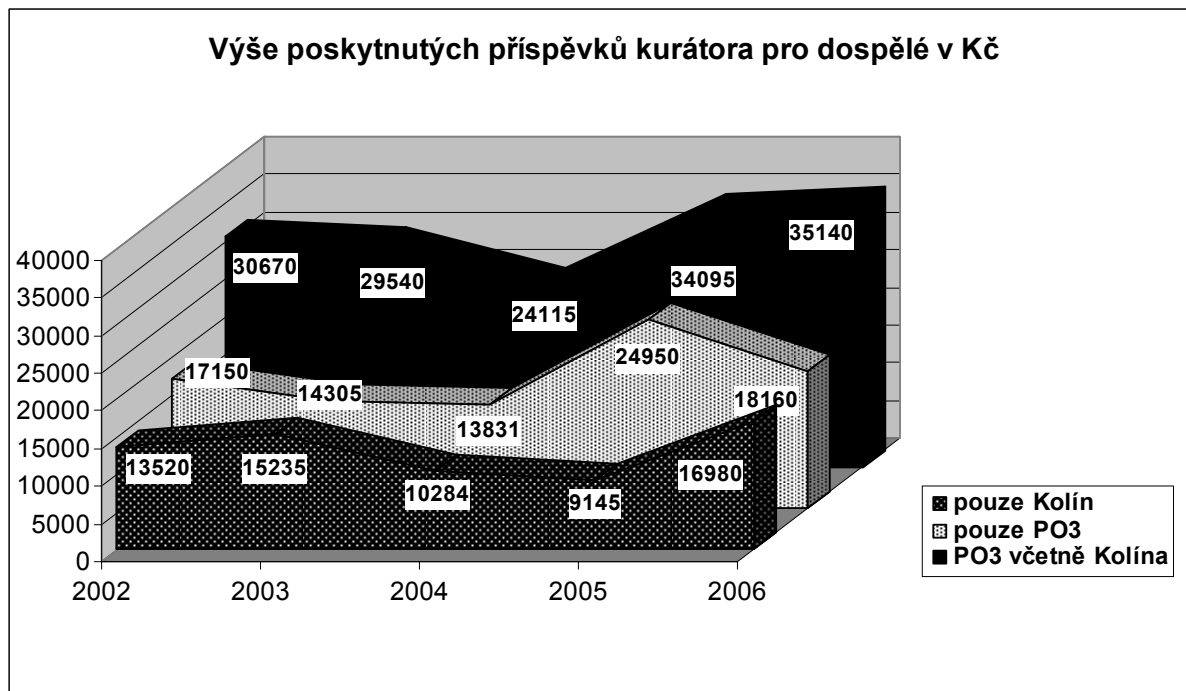
Termín nepříznivé životní situace často souvisí s problémem bydlení. Standardním způsobem řešení, jenž bývá v městských lokalitách uplatňován za účelem bránění šíření bezdomovectví, je poskytování azylového bydlení. Následující graf ukazuje, že za posledních pět let nedošlo v poskytování azylového bydlení k výraznějším zvrátům, v celé PO3 včetně Kolína byl v jednotlivých letech zhruba stejný. Značný, takřka stoprocentní, nárůst se odehrál pouze v roce 2006 v samotném Kolíně.

Graf 34: Vývoj počtu případů zajištění azylového bydlení

Následující graf znázorňuje, jak se vyvíjela celková výše finančních prostředků, které evidovaným osobám poskytl kurátor pro dospělé. V samotném Kolíně bylo nejméně peněz poskytnuto v letech 2004-2005, nejvíce naopak v roce 2006.

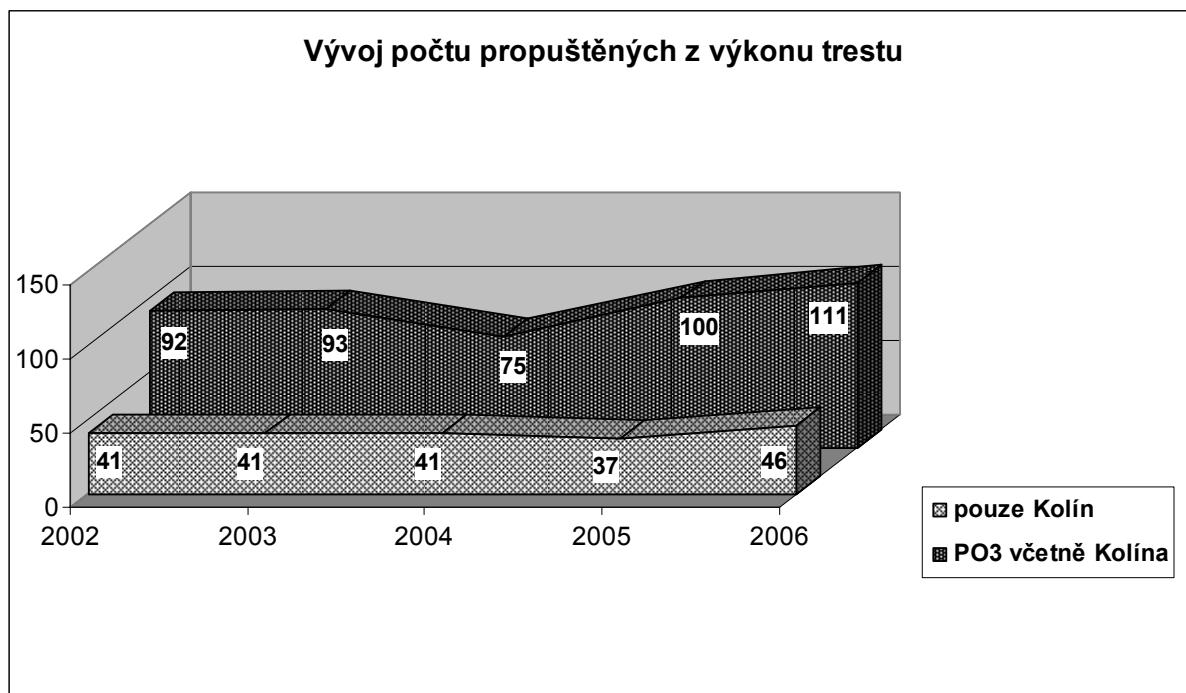
Graf 35: Vývoj výše poskytnutých finančních prostředků poskytnutých kurátorem pro dospělé

Co se týče tlaku na síť sociálních služeb, určitý vliv má i počet osob, které se vracejí do komunity z výkonu trestu a potřebují určitou institucionální pomoc při

reintegraci do běžného života. V případě samotného Kolína se počet osob navrativších se z výkonu trestu za uplynulých pět let nijak výrazně neměnil. Mírně se zvýšil v celém regionu PO3, kde byl zaznamenán v roce 2006 dvacetiprocentní nárůst propuštěných oproti roku 2002, kdežto v samotném Kolíně se jednalo pouze o dvanáctiprocentní nárůst.

Graf 36: Vývoj počtu propuštěných z výkonu trestu

4. SHRnutí

- ❑ Počet obyvatel Kolína v posledních letech pozvolna klesá, rok 2005 však naznačuje, že by se pokles obyvatel mohl zastavit a postupně stabilizovat.
- ❑ Kolín patří mezi města s nejstarším obyvatelstvem v České republice, zároveň má Kolín jeden z nejvyšších indexů stáří. To má souvislost s faktem, že Kolín navíc patří mezi města s nejnižším podílem dětské složky (0-14) let. V roce 2005 však dochází k mírnému nárůstu podíly této složky v kolínské populaci.
- ❑ V Kolíně panuje velmi vysoká rozvodovost, která je výrazně vyšší, než je tomu u celorepublikového průměru. V roce 2005 byl dokonce počet sňatků a počet rozvodů prakticky stejný. Nižší stabilita rodin vytváří určitý tlak na poskytování sociálních služeb na podporu funkcí rodiny, zejména pak těch s nezaopatřenými dětmi.
- ❑ Přestože přirozenou měnou (narození a úmrtí) obyvatel Kolína dlouhodobě ubývá, v posledních letech (zejména v roce 2005) je tento úbytek nahrazován přistěhováním nových obyvatel z jiných regionů. Pokračování tohoto trendu se bude odehrávat, pokud Kolín zůstane nadále lokalitou atraktivní s ohledem na nabídku pracovních příležitostí.
- ❑ Míra nezaměstnanosti se udržuje na poměrně nízkých hodnotách, které jsou dlouhodobě nižší než celorepublikový průměr. Míry nezaměstnanosti se v současnosti jeví poměrně optimisticky, zejména nárůstem počtu pracovních míst díky automobilce TPCA. Problematictější je ovšem zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností, lidí nad 50 let a matky vracející se z mateřské dovolené
- ❑ Projektovaný teoretický počet seniorů v Kolíně, kteří potřebují pomoc v domácnosti je až tisíc osob, počet seniorů s potřebou domácí péče může být až pět set.
- ❑ Neúplné rodiny se závislými dětmi tvoří v Kolíně poměrně podstatnou část domácností- je jich zde více než jeden tisíc a tvoří tak čtvrtinu z celkového počtu rodin se závislými dětmi.
- ❑ Počet kolínských žadatelů o umístění do domovů důchodců se poměrně rychle zvyšuje, počet žadatelů o umístění do DPS či penzionů v posledních letech setrvává na zhruba stejné úrovni.
- ❑ Celkový počet zdravotně postižených v Kolíně (vyjádřený počtem držitelů průkazu TP, ZTP a ZTP/P) je v současné době přes sedm set. V posledních letech došlo k výraznému nárůstu držitelů všech tří typů průkazu mimořádných výhod. To má vliv zejména na potřebu asistenčních služeb pro zdravotně postižené osoby.
- ❑ Počet pečovaných osob indikovaný počtem příspěvků při péči o osobu blízkou v posledních letech plynule rostl, ať už se jednalo byly pečovanými osobami dospělí či děti. Účinností nového zákona o sociálních službách v roce 2007 tento příspěvek zanikl, nový příspěvek na péči, již pobírají samotné osoby s postižením, nikoli o ně pečující osoby. Tím zdánlivě dramaticky vzrostl počet osob pobírajících příspěvek, neboť ten sloučil jak osoby, k nimž se vztahoval příspěvek při péči o osobu blízkou, tak příspěvek v bezmocnosti.